

Aktivní střelec – možnosti společenské a individuální ochrany obyvatelstva

Bc. Juraj Pipiš, DiS.

Diplomová práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Juraj Pipiš
Osobní číslo:	L20179
Studijní program:	N1032A020002 Bezpečnost společnosti
Specializace:	Ochrana obyvatelstva
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Aktivní střelec – možnosti společenské a individuální ochrany obyvatelstva

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte literární rešerši na dané téma.
2. Posuďte současný stav problematiky aktivního střelce – možnosti společenské a individuální ochrany obyvatelstva.
3. Analyzujte možná rizika útoku aktivního střelce.
4. Navrhněte doporučení pro minimalizaci vybraných rizik.
5. Zpracujte zásady činnosti jednání občanů v případě jejich napadení aktivním střelcem.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. DOSS, Kevin a Charles SHEPHERD. *Active Shooter*. United States: Elsevier Books, 2015. ISBN 978-01-280-2784-4.
2. MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4580-0.
3. NAVRÁTIL, Stanislav a Jan MATTIOLI. *Problémové chování dětí a mládeže. Jak mu předcházet, jak ho eliminovat*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3672-3.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Miroslav Tomek, Ph.D.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **6. května 2022**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 1. prosince 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 6. května 2022

Jméno a příjmení studenta: Juraj Pipiš

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá tématem aktivního střelce a to především z pohledu připravenosti na jeho aktivní útok složkami integrovaného záchranného systému. Rozborem pojmů, o které se toto téma opírá a následnou kazuistikou útoků spáchaných na území Spojených států amerických, v Evropě, ale i na našem území, práce prezentuje vhodné modely chování uplatňované při těchto mimořádných událostech. Rizika související s útokem aktivního střelce byla analyzována pomocí vybraných metod analýzy rizik, kdy nejvhodnějšími se pro potřeby této práce ukázala metoda analýzy stromu události a Ishikawa diagram. Dotazníkovým šetřením na reprezentativním vzorku obyvatel je v diplomové práci ověřována informovanost respondentů o dané problematice a vyhodnocena potřeba zpracování jednoduché metodické příručky, která poukáže na vhodné modely chování v případě útoku aktivního střelce.

Klíčová slova: Aktivní, individuální, ochrana, policie, prevence, střelec, útok

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the topic of the active shooter, especially in terms of readiness for his active attack by the components of the integrated rescue system. By analyzing the concepts on which this topic is based and the subsequent case study of attacks committed in the United States, in Europe, but also in our territory, the work presents appropriate models of behavior applied in these emergencies. The risks associated with the active shooter's attack were analyzed using selected methods of risk analysis, where the event tree analysis method and Ishikawa diagram proved to be the most suitable for the needs of this work. A questionnaire survey on a representative sample of the population verifies the respondents' awareness of the issue and evaluates the need to develop a simple methodological manual, which points to appropriate models of behavior in the event of an active shooter's attack.

Keywords: Active, individual, protection, police, prevention, shooter, attack

V první řadě bych na tomto místě chtěl poděkovat vedoucímu diplomové práce panu doc. Ing. Miroslavu Tomkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a trpělivost při psaní mé práce a dále respondentům, kteří pomohli naplnit její smysl.

Největší poděkování patří mé ženě, která je mi vždy oporou a životní inspirací.

„Jestli najdeš v životě cestu bez překážek, určitě nikam nevede.“

Arthur C. Clarke

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY PRÁCE	11
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 AKTIVNÍ STŘELEC V PRÁVNÍCH PŘEDPÍSECH A ODBORNÉ LITERATUŘE	15
1.1 PACHATEL TRESTNÉHO ČINU	15
1.1.1 Charakteristika pachatelů trestných činů	16
1.1.2 Typologie pachatelů trestných činů	16
1.1.3 Motivace pachatelů trestných činů	17
1.2 AMOK.....	17
1.3 OSAMĚLÝ VLK.....	18
1.3.1 Charakteristika osamělých vlků	19
1.3.2 Typologie osamělých vlků	19
1.3.3 Motivace osamělých vlků	20
1.4 AKTIVNÍ STŘELEC.....	20
1.4.1 Charakteristika aktivního střelce.....	20
1.4.2 Typologie aktivních střelců.....	21
1.4.3 Motivace aktivních střelců	22
1.5 OSAMĚLÝ VLK VERSUS AKTIVNÍ STŘELEC	22
2 ZAPOJENÍ SLOŽEK INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU DO ZÁSAHU PROTI AKTIVNÍMU STŘELCI	24
2.1 TYPOVÉ ČINNOSTI SLOŽEK INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU PŘI SPOLEČNÉM ZÁSAHU	25
2.2 POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY	27
2.2.1 Role Policie České republiky v integrovaném záchranném systému.....	27
2.2.2 Činnost Policie České republiky na místě zásahu	29
2.3 ZDRAVOTNICKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA	31
2.4 JEDNOTKY POŽÁRNÍ OCHRANY	34
2.5 MĚKKÉ CÍLE	34
3 PREVENCE VE VZTAHU KE KRIMINALITĚ	37
3.1 TECHNICKÁ PREVENTIVNÍ OPATŘENÍ	39
3.2 EDUKATIVNÍ METODY PREVENCE	40
ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	42
4 ÚTOKY AKTIVNÍCH STŘELCŮ	43
4.1 VYBRANÉ ÚTOKY AKTIVNÍHO STŘELCE V ZAHRANIČÍ.....	43
4.2 ÚTOKY AKTIVNÍCH STŘELCŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	44

5	DOPORUČENÉ ZPŮSOBY CHOVÁNÍ OSOB PŘI ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE.....	46
5.1	AMERICKÝ MODEL CHOVÁNÍ OSOB VYSTAVENÝCH ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE	46
5.2	EVROPSKÝ MODEL CHOVÁNÍ OSOB VYSTAVENÝCH ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE	51
5.3	MODEL CHOVÁNÍ OSOB VYSTAVENÝCH ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE V ČESKÉ REPUBLICE	55
6	ANALÝZA RIZIK ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE VYBRANÝMI METODAMI.....	58
6.1	APLIKACE METODY ANALÝZY STROMU UDÁLOSTI NA RIZIKA ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE.....	58
6.2	APLIKACE DIAGRAMU PŘÍČIN A NÁSLEDKŮ NA RIZIKA ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE	61
7	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	64
8	JAK ZVÝŠIT PŘIPRAVENOST OBČANŮ?	70
	ZÁVĚR	72
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	74
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	79
	SEZNAM OBRÁZKŮ	80
	SEZNAM GRAFŮ	81
	SEZNAM PŘÍLOH.....	82

ÚVOD

Moderní doba, ve které žijeme a v jejímž hektickém tempu se mnozí snaží uplatnit ve sférách, které považujeme za dosažitelné, na nás působí množstvím rizik a hrozeb, která jsou poplatná době a pramení právě z toho tempa, které pro mnoho z nás může být dlouhodobě neudržitelné. Mezi takové hrozby se jednoznačně řadí ty, které cílí na to nejdůležitější, čímž je jistě život a zdraví ve své samé podstatě.

Nedávná minulost ukázala, jak intenzivně na naše životy může působit hrozba teroristického útoku, při němž často dochází ke značným ztrátám na životech v řadách civilního, obyčejného obyvatelstva, které se nijak nepodílí na samotném útoku a při své činnosti ani na jeho přímém odvracení.

Teroristické útoky páchané organizovanými skupinami jsou trvalou hrozbou, ke které je od nedávné minulosti nutno počítat také další, a tou je útok aktivního střelce. Zásadním rozdílem mezi uvedenými dvěma hrozbami a současně faktem, se kterým se při předcházení takového útoku nutno vypořádat je to, že útok aktivního střelce je zpravidla nepředvídatelný.

První takové útoky jsou registrovány především na území Spojených států amerických (dále jen „USA“) a útočníci se při nich zaměřovali především na školská zařízení, případně kulturní akce. Je nasnadě, že tyto útoky, pramenící z nenávisti vůči skupinám, či institucím jako symbolům, jejichž význam při samotném útoku často chápal pouze střelec, měly vždy tragickou bilanci.

Jak jsem zmínil výše, počátky takových útoků jsou sice zaznamenány na území USA, ale rychle se rozšířili do celého světa, Evropu a Českou republiku (dále jen „ČR“) nevyjímaje.

Z historie České, potažmo Československé republiky si lze připomenout rok 1973, kdy pachatelka Olga Hepnarová použila nákladní automobil jako zbraň, kterou zaútočila na nic netušící oběti na zastávce městské hromadné dopravy v Praze. Uvedený útok se ze standardů, jak je známe ze současnosti, mírně vymyká způsobem provedení, kdy byl použit dopravní prostředek, ale také skutečností, že pachatelka byla dopadena a zadržena.

Dalšími situacemi, které jsou pak bohužel téměř modelové je, v první řadě útok, který se odehrál v roce 2015 v Uherském Brodě. Při tomto útoku pachatel použil střelnou zbraň na hosty restauračního zařízení, kde zemřelo 8 hostů. Dalším pak střelba ve Fakultní

nemocnici v Ostravě ze sklonku roku 2019. Útočník zde zranil 9 osob, z nichž 7 zemřelo. Oba uvedené útoky mají tragickou bilanci a v obou případech skončil útok sebevraždou aktivního střelce. Sebevražda útočníka v situaci, kdy již splnil svůj cíl, nemůže dále jednoduše způsobit další škody na životech či zdraví a jeho situace se z jeho pohledu jeví bezvýchodná, není nijak výjimečná. Odráží to skutečnost, že aktivní střelec se většinou soustředí na páčání škody na životech a zdraví, aniž by plánoval únik, počítá s tím, že při svém útoku přijde o život.

Ze zkušeností z celého světa je zřejmé, že cílem aktivního střelce jsou zejména místa s předpokládaným výskytem vysokého množství osob na dostupném místě. Může se jednat o otevřená prostranství, jako jsou parky, náměstí, sportoviště, ale také o uzavřené budovy, kdy se zejména jedná o školská zařízení, administrativní budovy, nemocnice, nádraží, ale také sportovní či kulturní objekty. Útok aktivního střelce se zpravidla vyznačuje rychlostí a také agresivitou provedení. Vzhledem k tomuto je pak složité na takovou situaci adekvátně reagovat a prevence takového útoku je komplikovaná.

CÍLE A METODY PRÁCE

Ve své práci bych rád rozebral pojem aktivní střelec a současně k tomu porovnal v zahraničí užívaný pojem Lonewolf. Problematiku bych rád rozebral na poli trestního práva, vzhledem ke svému zaměstnání, kdy již 19 let pracuji jako policista u Policie ČR na různých pozicích, bych toto téma rád zpracoval z pohledu součinnosti složek integrovaného záchranného systému.

Hlubším rozbořením jednotlivých případů, ke kterým došlo na našem území, ale i v zahraničí, bych rád poukázal na podobnost, či rozdíly v provedení útoku, ale i přípravě na něj, neboť i toto může mít vliv na provádění zákroků, ale také tvorbu preventivních opatření. Dále se v praktické části diplomové práce pokusím nastínit vhodné způsoby chování, které jsou standardizovány do amerického a evropského modelu a posoudit případné nuance mezi těmito modely. Součástí metodiky pro potenciální oběti útoku aktivního střelce jsou příručky, či letáky, vydané různými autoritami jednotlivých zemí, případně federální vládou USA. Česká republika v současnosti nemá obecně přijímanou metodicky zpracovanou příručku. Za pomoci dotazníkového šetření, tedy metodou kvantitativně orientovaného průzkumu, byl proveden sběr dat za účelem ověření informovanosti respondentů o problematice aktivního střelce, ale současně také získání přehledu o poptávce po návodu chování a vhodných reakcích v případě, kdy se osoba dostane do mimořádné situace v souvislosti s útokem aktivního střelce.

Z tohoto důvodu si tato práce klade za cíl navrhnout takovou příručku, zpracovanou formou informačního letáku, který by mohl být implementován do osnov celoživotního vzdělávání, a vzhledem k rizikovosti prostředí, také do osnov základních, především pak středních a vysokých škol. Takový leták, respektive jeho dosah, si klade za cíl zvýšení povědomí o vhodné reakci na útok aktivního střelce, a tím snížení počtu obětí takového útoku. Ve své práci bych rád zhodnotil současné možnosti a způsoby ochrany či prevence a jejich účinnost vůči nebezpečnému fenoménu, jakým aktivní střelec je.

Hlavním cílem diplomové práce je posouzení možnosti společenské a individuální ochrany obyvatelstva při útoku aktivního střelce.

V rámci této diplomované práce tedy byly definovány tyto dílčí cíle:

Cíl 1: Uspořádání informací pro dostatečné povědomí o problematice aktivního střelce. Snaha o pochopení motivace útočníků a iniciace k jejich činům. Analýza možných způsobů chování obětí útoků aktivního střelce.

Cíl 2: Analýza rizik spojených s útokem aktivního střelce pomocí vybraných metod.

Cíl 3: Prostřednictvím dotazníkového šetření sběr dat o informovanosti občanů o dané problematice a povědomí o jejich chování v pozici oběti takového útoku. Analýza dat získaných z dotazníku, ověření poptávky po informacích a následná

Cíl 4: Tvorba volně dostupné metodické příručky pro občany, která přispěje k vyšší informovanosti a zvýšení připravenosti občanů na útok aktivního střelce.

Podkladem pro toto zpracování bylo výzkumné šetření na reprezentativním vzorku obyvatelstva. Použitou metodou analýzy byly získány relevantní data o informovanosti tohoto vzorku, potažmo občanů ČR obecně.

Vzhledem ke skutečnosti, že bezpečnostní prostředí ČR nedisponuje metodikou volně šiřitelnou mezi obyvatele, byla v rámci praktické části využita též metoda analýzy stromu události (dále jen „ETA“). Tato metoda byla aplikována na model chování osob stížených útokem aktivního střelce preferovaný na území USA a obdobný model užívaný ve vybraných evropských zemích za účelem poukázání na případné nedostatky jednotlivých přístupů. Po analytické části diplomové práce byla, za pomoci syntézy shromážděných poznatků z dotazníku a výstupu metody ETA užitá pro srovnání výše uvedených modelů chování při útoku aktivního střelce, vytvořena metodická příručka chování, kterou je možno použít při informační kampani pro zvýšení povědomí občanů ČR o problematice aktivního střelce.

Za účelem získání relevantních dat o informovanosti občanů o problematice aktivního střelce byl proveden kvantitativně orientovaný výzkum. Tento byl realizován formou dotazníkového šetření, kdy prostřednictvím anonymního dotazníku bylo osloveno celkem 200 osob. Dotazník, který byl poskytnut v tištěné i elektronické formě, a který obsahoval celkem 18 otázek, byl připraven dle cílů definovaných v této diplomové práci.

Celkem se pro účely diplomové práce podařilo získat 163 vyplněných dotazníků od oslovených respondentů, kdy tito v rámci dotazníků odpovídali povětšinou na uzavřené otázky a vybírali z nabízených možností dle preferencí odpovědi, která nejvíce odpovídala jejich názoru. Součástí dotazníku byla i částečně uzavřená otázka, kdy v rámci odpovědi na položenou otázku měl respondent na výběr více možností z nabízených variant.

Po sérii otázek, které mají za úkol identifikovat respondenta stran věku, pohlaví, vzdělání, a dalších se následující část orientuje na definici aktivního střelce a názvosloví v této

problematicke. Postupnými kroky je respondent proveden otázkami na riziková místa, měkké cíle, způsoby provedení útoku, možnosti užití zbraně a následně je respondent dotázán ve věci možných způsobů chování a vhodných reakcí z pohledu oběti útoku aktivního střelce, jejichž smyslem je zachovat se tak, aby byly minimalizovány ztráty na životech a zdraví, tedy respondent, případně jeho okolí byl v bezpečí a útok aktivního střelce přežil.

Analýza vyplněných dotazníků získaných od oslovených respondentů nám ukázala nejenom úroveň informovanosti občanů o palčivém tématu současné společnosti, kterým je problematika útoků aktivního střelce. Prostřednictvím získaných dat se také podařilo ověřit připravenost občanů a jejich povědomí o vhodných reakcích a možných modelech chování v případě situace, kdy se z nich stanou oběti, respektive cíle aktivního útočníka. Provedená komparace těchto informací a standardizovaných modelů chování preferovaných na území USA a v evropských zemích nám na připravenost občanů ČR poskytla ucelený náhled. Výstupem pro zadavatele dotazníku je zejména potvrzení hypotéz, zda občané mají dostatečné povědomí a vědí, jak se vhodně zachovat v případě útoku aktivního střelce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 AKTIVNÍ STŘELEC V PRÁVNÍCH PŘEDPÍSECH A ODBORNÉ LITERATUŘE

Nosným tématem předmětné diplomové práce je pojem aktivní útočník. Zpravidla se jedná o ozbrojeného pachatele, který své počínání směřuje k jednomu cíli a tím je usmrtit větší množství nezúčastněných osob. Jak samotný pojem napovídá, zpravidla se jedná o pachatele, který při svém útoku použije střelnou zbraň. Z minulosti víme, že v případě aktivního útočníka nelze vycházet z předpokladu, že jím je aktivní střelec, byť je tato forma nejčastější. Pachatel pro realizaci svého činu užije nástroj, dle svých možností a také preferencí.

Sdělovací prostředky nás v nedávné minulosti informovaly o celé řadě událostí, při nichž se ozbrojení pachatelé soustředili na různě velké skupiny osob s cílem poškodit je na životech a zdraví. Příмым důsledkem spáchaného útoku, který však není primárním cílem pachatele, pak často bývá psychická újma přeživších zúčastněných, či pozůstalých po obětech provedeného útoku.

Cílem této kapitoly je charakteristika aktivního útočníka coby aktivního střelce. Nespokojí se však pouze s definicí, ale pokusí se jít do podmínek jeho vzniku, jeho motivace, vykreslit faktory ovlivňující jeho rozhodnutí konat. Zaměří se na jejich vývoj. Kapitola nastíní pojem osamělý vlk a jeho komparaci k nosnému pojmu této práce, tedy aktivního střelce.

1.1 Pachatel trestného činu

Definice pachatele trestného činu je uvedena v trestním zákoníku a to konkrétně v ustanovení § 22. Zde je tento pojem vymezen jako:

- odst. 1.) „Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná“.
- odst. 2) „Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní

odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala“.
(Česko, 2015, s. 20)

1.1.1 Charakteristika pachatelů trestných činů

Základní charakteristika pachatelů trestných činů vychází z legislativního rámce, který se tohoto tématu dotýká, kdy se zejména jedná o zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Ingrid Matoušková ve své knize „Aplikovaná forenzní psychologie“ definuje tři charakteristické skupiny pachatelů trestných činů. Jedná se o:

- Afektivní pachatel – druhem páchané trestné činnosti jsou zpravidla vztahové delikty, jimž předchází nevládnutá emocionálně vyostřená situace. U takového pachatele, resp. Trestné činnosti je nízká pravděpodobnost recidivy. Často při takovém jednání dochází u pachatele k výpadku vědomí či ztráty paměti. Odbornými studii byla prokázána přímá souvislost mezi spácháním trestného činu a organickým poškozením mozku pachatele.
- Deviantní pachatel – vzhledem k nevypočitatelnosti pachatele, nepředvídatelnosti jeho chování, kdy jsou útoky vedeny na blízké osoby, se jedná o velmi nebezpečné agresory.
- Racionální pachatel – z vyjmenovaných skupin pachatelů se jedná o nejvíce nebezpečné pachatele. Toto pramení z jeho schopnosti organizovat a domýšlet své jednání do důsledků. (Matoušková, 2013, s. 111)

1.1.2 Typologie pachatelů trestných činů

Obecně lze pro správnou profilaci jednotlivých typů aktivního střelce dle Matouškové (2013, s. 134) pachatele trestné činnosti členit na:

- Socializovaný typ – pachatel si je vědom toho, že svým jednáním páchá trestný čin, jeho motiv je často pochopitelný, zpravidla se jedná o dříve netrestaného jedince.
- Neurotický typ – jednání takového pachatele nezřídka pramení z jeho špatného zázemí. Toto se odráží i v útoku samotném, který je často veden jako protest proti rodině či blízkému okolí. Obvykle se jedná o mladého pachatele trpícího duševní poruchou, často pod vlivem alkoholu nebo drog.
- Psychopatický typ – hranice mezi genialitou a šílenstvím je i z pohledu psychologie velmi tenká. Psychopatický typ osobnosti inklinuje k páchání trestné činnosti,

přestože jím může být nadprůměrně inteligentní osoba, vědec, vynálezce. Přestože tento typ osobnosti může mít tendence k páčání trestné činnosti, nelze toto paušalizovat. Pakliže se toto však stane, lze říci, že u tohoto typu pachatele trestné činnosti dochází k recidivnímu jednání.

- Mentálně nedostatečný typ – psychicky slabý jedinec, často živým nástrojem v rukou skutečného pachatele trestného činu, případně tzv. bílým koněm. Za tímto účelem bývá často zneužíván pro svou nízkou inteligenci.
- Psychotický typ – nepředvídatelný typ pachatele, který své útoky vede s vysokou měrou agresivity až brutality. K páčání trestné činnosti je veden svými vnitřními běsy, psychózami. (Matoušková, 2013, s. 134)

Typologie aktivního střelce hraje v případě služebního zákroku, vedeného zpravidla Policií ČR nebo jiným ozbrojeným sborem, důležitou roli. Pro vhodný výběr reakce, či způsobu chování případné oběti, proti níž je útok aktivního střelce veden, je toto bohužel nepodstatné, neboť v daném čase a místě není oběť útoku schopna rozpoznat, jakému pachateli čelí. Pakliže by tohoto byla oběť útoku schopna, přicházela by na řadu jedna z variant dle metody U-S-B, neboli Uteč-Skryj se-Bojuj.

1.1.3 Motivace pachatelů trestných činů

Aspekt motivace spáchání trestného činu konkrétním pachatelem je velmi důležitý, zejména při provádění dalšího vyšetřování okolností spáchání trestného činu, ale také psychologické stránky osobnosti pachatele trestné činnosti. Vede k pochopení pachatele a lepšímu vnímání motivu samotného. Definovat motivaci lze jako „psychický stav, který vyvolává činnost, chování či jednání zaměřující se určitým směrem“. (Petrušek, Maříková, Vodáková, 1996, s. 651)

1.2 Amok

Amok je termín, jehož počátky jsou v indickém slově „amuco“, jím byl označován bojovník, který byl ve svém boji zasvěcen smrti. První dochované zmínky zaznamenali v 16. století cestovatelé u malajských bojovníků, kteří ve stavu jakési změny vědomí a za hlasitého výkřiku slova „amok“ útočili na nepřátele bez strachu o své životy. Pojem amok v původním jazyce Malajců (bahasa Melayu) odkazuje na tyto bojovníky ve smyslu „odevzdám v boji i to poslední“. (Čírtková, 2004, s. 216) Amok, jak jej známe z našich podmínek a naší současnosti se již neorientuje na bojiště, ale je jakýmsi patologickým,

tedy nežádoucím jevem. Aktivní střelec, který v záchvatu amoku spáchá trestný čin, při němž je jeho cílem usmrtit co nejvíce osob, na samotném konci svého činu často spáchá sebevraždu, případně je zabit při zákroku ozbrojených složek. Tato skutečnost v podstatě znemožňuje prozkoumat duševní stav samotného útočníka, a tak je možno sestavovat jeho behaviorální profil pouze z informací získaných od pozůstalých a jiných blízkých osob. Takto získané informace však mohou být zkresleny, ať už vědomě či nevědomě ve světle tragické situace.

Ludmila Čírtková ve své publikaci s názvem „Forenzní psychologie“ uvádí, že ve stavu, který lze pojmenovat slovem amok, se nachází většina útočníků při svém aktivním útoku. Chování aktivního útočníka ve stavu amoku prochází určitými fázemi vývoje. Tyto lze charakterizovat jako:

- Zárodek – projevuje se ztrátou víry v okolní svět a jeho zavedené pořádky. Pro tuto fázi je typické dobrovolné izolování se od světa a pozvolná změna zvyklostí.
- Přeměna – v této fázi dochází k dokonání změny psychického nastavení jedince. Dle výpovědí vnímá pachatel trestného činu v této etapě amokového stavu svět jako temný či rudý. Tato fáze je provázena pocity strachu či návaly vzteku.
- Výbuch – samotný amok, ke kterému postupně směřovali předchozí fáze vývoje. Mezi jeho projevy patří fyzické napadání jiných osob, zvířat, ničení majetku. Vrcholem této fáze může být suicidální aktivita. V jiných případech je zdokumentováno, že pachatel trestného činu spáchaného ve stavu amoku byl po činu dezorientovaný, či přímo trpěl amnézií na vlastní běsnění. (Čírtková, 2004, s. 196)

Pro amokový stav je příznačné, že se projevuje tzv. vlnami. Pakliže osoba na vrcholu sinusoidy vzteku narazí na spouštěč, vše téměř nezadržitelně směřuje k aktivnímu útoku s cílem usmrtit co nejvíce osob. (Čírtková, 2004, s. 198)

1.3 Osamělý vlk

V současné době se jedním z nejčastěji skloňovaných témat radikálního terorismu stal pojem osamělý vlk. (Hoffman, 2006, s. 96)

1.3.1 Charakteristika osamělých vlků

Jednání takového pachatele teroristického činu může být nezávislé na konkrétní organizované skupině a rozhodnutí pramenit z vlastního přesvědčení. (Záhorská, 2007, s. 136) Takový útočník je pak označován jako osamělý vlk (anglicky „Lonewolf“ či „Lone Wolf“) a vyznačuje se především tím, že:

- útok je veden individuálně,
- není organizován, ani podněcován skupinou,
- jeho modus operandi je závislý na jeho vlastním rozhodování dle vývoje situace. (Spaaij, 2010)

Dle odborné publikace „Fenomén terorismus: česká perspektiva“ vydané Ondřejem Filipcem z Univerzity Palackého v Olomouci je situace v ČR relativně bezpečná zejména vzhledem ke skutečnosti, že se v ČR neprofilují radikálně smýšlející náboženské, ideologické ani politické skupiny, nebo alespoň jejich základny nejsou příliš početné. (Filipec, 2017, s. 166)

1.3.2 Typologie osamělých vlků

Na základě dlouhodobé a rozsáhlé studie islamisticky motivovaných teroristických útoků na území Severní Ameriky a Evropy byly sestaveny čtyři kategorie typologii osamělých vlků:

- Samotář je takový útočník sám sebe i motivaci svého činu odkazuje k ideologii konkrétní organizace nebo skupiny. Z dostupných informací ale nelze tuto skupinu s útočníkem spojit, natož prokázat. Nelze tedy ani prokázat domnělá, odkazovaná či skutečná motivace k činu.
- Osamělý vlk (užší význam) je na rozdíl od samotáře, lze u takového pachatele zjistit i prokázat kontakt s konkrétní organizací či skupinou. Samotný čin však není spáchán s pomocí, či organizován takovou skupinou.
- Skupina osamělých vlků jsou členové takové skupiny, kteří se radikalizují bez přímého kontaktu s konkrétní organizací. Jsou však inspirováni její ideologií, která přispívá k jejich radikalizaci.
- Osamělí útočníci jsou pachatelé útočící samostatně, ovšem mají prokazatelné úzké vazby na konkrétní členy teroristických organizací či skupin. Taková osoba

jím prostřednictvím kontaktů poskytuje psychologickou i materiální podporu. (Pantucci, 2015)

1.3.3 Motivace osamělých vlků

Většina útočníků označených coby aktivního střelce je možno označit také za osamělého vlka, opačně však toto nelze aplikovat. Zásadní rozkol v těchto definic pramení ze skutečnosti, že osamělým vlkem nazýváme pachatele, který jedná s jasnou ideologickou, náboženskou či politickou motivací. Tato motivace může být deklarována během, ale také po skutku. (Eurozprávy, 2017) Na rozdíl od tohoto pak jednání aktivního střelce může vycházet pouze z jeho vlastní subjektivní pohnutky, bez opory ve výše uvedeném „hlubším smyslu“. (Jelínek, 2017, s. 224)

1.4 Aktivní střelec

V policejní terminologii ČR se nejčastěji užívá termín „aktivní útočník“ avšak převažuje rozšířenější označení „aktivní střelec“, ovšem význam je identický. V širokém spektru literatury lze vyhledat několik definic aktivního útočníka.

1.4.1 Charakteristika aktivního střelce

Pro účely předmětné práce bude využita definice a označení vycházející z typové činnosti složek integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) při společném zásahu STČ 14 – AMOK – útok aktivního střelce. Vycházíme tedy z označení „aktivní střelec“ a definice „Nebezpečný pachatel, který volil použití zbraně proti jiným osobám k dosažení svých cílů. Obvykle jde o jednotlivce, může se ale také jednat o skupinu pachatelů. Nemá zábrany pro jakékoliv chování s cílem zabít nebo zranit co největší počet osob“. (Ministerstvo vnitra, 2013)

Neodborným označením, které se v našich sdělovacích prostředcích zaužívalo, pravděpodobně pro zvýšení publicity, je „šílený střelec“. Definovat pojem šíleného střelce lze jako: „*vysoce agresivní pachatel, který v krátkém časovém období spáchá masovou vraždu pomocí střelné zbraně či zbraní, často v kombinaci s nástražnými a výbušnými systémy*“. (Smolík a Šmíd, 2010, s. 144) Při interpretaci takové definice jsme pak ale vtaženi do předpokladu, že pachatel je psychiatricky diagnostikován, což nemusí být vždy pravdou. Uvedené sousloví pak není užíváno v cizí literatuře a jedná se tedy pouze o lokální a zejména mediální označení masového vraha, který při svém činu užil střelnou zbraň. Bez citového zabarvení pojmu tedy můžeme označit aktivního střelce coby

nebezpečného pachatele, který má v úmyslu usmrtit v krátkém časovém úseku co nejvíce osob. Z pohledu forenzní psychologie lze masovým vrahem označit pachatele, který usmrtil čtyři a více osob na jednom místě a při jednom skutku. (Čírtková, 2004, s. 65)

1.4.2 Typologie aktivních střelců

Odborná literatura na základě psychologických posouzení rozlišuje čtyři základní typy aktivních střelců. Tyto základní typy se liší nejen svým vzhledem, ale také svým smýšlením a motivací ke spáchání trestné činnosti:

- Aktivní střelec z frustrace, takový pachatel je frustrován zejména svým životem, postavením ve společnosti, pociťuje tlak okolí. Významně na jeho psychiku působí stresory pramenící například ze ztráty zaměstnání, nedostatku finančních prostředků, ale také citové či rodinné problémy. V situaci, kdy dojde ke kumulaci takových obtíží či komplikací u osoby, která trpí (ať už diagnostikovanou či latentní) poruchou osobnosti, např. emoční nestabilita osobnosti, impulzivní jednání, komplikované vnímání vlastní identity, mohou tyto nahromaděné stresory zapůsobit jako spouštěč aktivního střelce. Tento pak, ve většině případů obrací svoji agresivitu vůči blízkým osobám a následně pokračuje ve svém jednání pácháním trestné činnosti a útokem na další osoby na veřejných místech. Počinání pachatele často ukončí až jeho sebevražda. Není tomu tak ale vždy. (Čírtková, 2004, s. 72)
- Aktivní střelec z fanatismu je taková osoba, která je při svém počínání přesvědčena, že toto koná ve jménu vyššího dobra a svým jednáním trestá osoby, často v očích pachatele hříšníky, kteří si za své zlé skutky zaslouží zlo. Osoby, proti kterým takový pachatel cílí, se často shromažďují ve skupinách, na setkáních. Aktivní střelec z fanatismu je obvykle motivován nesnášenlivostí vůči osobám, které jsou obětmi jeho útoku. Příprava a plánování takového pachatele je často podrobná a dlouhodobá, včetně plánu úniku. Zpravidla nepočítá se sebevražedným koncem jeho jednání. (Čírtková, 2004, s. 74)
- Aktivní střelec kultovního zaměření je pachatel, který je ke svému počínání inspirován případem, který je pro něj ve své motivaci a zaměření obdobným. Kultovně orientovaný aktivní střelec tedy hledá obdobný, již dříve realizovaný útok, na jehož základech si připravuje podrobný plán a pečlivou přípravu. Nezřídka se k takovému útoku organizují dvojice, ale také vícečetné skupiny, zpravidla

členové sekty nebo jiné obdobné uzavřené komunity. Takto spáchaný útok zpravidla končí smrtí útočnicka či útočníků, kdy tito dopředu počítají s takovým závěrem a jsou s ním smířeni, či přímo za tímto jdou. (Čírtková, 2004, s. 77)

- Aktivní střelec trpící vážnou psychickou poruchou je psychicky nemocný pachatel, který svůj aktivní útok směřuje vůči blízkým osobám v přesvědčení, že tyto osoby zachraňuje před domnělým nebezpečím či hrozbou. Své jednání může dále orientovat na neznámé osoby, neboť nebezpečí, před kterým „uchránil“ své blízké, mohou být vystaveny i tyto osoby. Pachatel takového útoku často trpí diagnostikovanou psychickou poruchou. Mezi tyto patří například paranoia, schizofrenie a další obdobné psychózy. Aktivní střelec, který koná pod vlivem vážné duševní poruchy, zpravidla neukončí svůj útok sebevraždou. Pachatel takové trestné činnosti může být diagnostikován a léčen již před skutkem, ale není výjimkou, že k adekvátnímu odbornému posouzení dojde až po činu, při jeho vyšetřování. (Čírtková, 2004, s. 80)

1.4.3 Motivace aktivních střelců

Výše rozebraná typologie aktivních střelců se do určité míry také kryje s motivací, která je vede ke spáchání trestného činu formou aktivního útoku se zpravidla jasně vymezeným cílem. Tuto motivaci, pod níž lze zahrnout náboženské, politické, sociální, ale i mezilidské interference, je možno opřít o dva základní pilíře:

- Makrosociální útočník je ve společnosti, která ho obklopuje nespokojen. Jako příčiny této nespokojenosti vnímá sociální, kulturní a politické vlivy, které na něj působí. (Navrátil a Mattioli, 2011, s. 93)
- Mikrosociální útočník vidí vinu v konkrétní osobě, případně osobách, které vidí jako příčinu své špatné situace. Aktivní útok pak vnímá jako jediné možné východisko z ní. (Válková, Kuchta, Hulmáková, 2019, s. 36)

1.5 Osamělý vlk versus aktivní střelec

Z výše uvedených charakteristik a rozboru pojmů osamělý vlk a aktivní střelec jsou patrné nuance, které tyto dva pojmy odlišují. Obecně lze říci, že oba pojmy lze použít v obdobných situacích, ale po bližším zkoumání dojdeme k závěru, že pojem osamělý vlk je užíván zpravidla při teroristických útocích a to v případech útoků, které byly motivovány nábožensky, politicky či ideologicky.

V případech, které jsou zdokumentovány na území ČR, pak k takovým útokům aktivního střelce docházelo bez prokázané souvislosti s výše uvedenými motivy. Jednalo se vždy o situace pramenící z individuálních, interpersonálních či intrapersonálních pohnutek, jak je prokázáno v dalších kapitolách této diplomové práce.

Dle mého názoru v česku užívaný pojem aktivní střelec může působit mírně omezeně ve vztahu k užití slova střelec, odkazujícímu ke střelné zbraně. Pachatel aktivního útoku nemusí být orientován pouze na použití střelné zbraně, ale při svém jednání volí zbraň či nástroj dle své preference a okamžité možnosti použití dle situace a jejího vývoje. V tomto pohledu na věc pak není důležité, co je při útoku použito jako zbraň, ale cíl útočníka, kterým je vždy způsobení co největší škody, zejména na životech.

2 ZAPOJENÍ SLOŽEK INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU DO ZÁSAHU PROTI AKTIVNÍMU STŘELCI

Integrovaný záchranný systém je efektivní systém vazeb, pravidel spolupráce a koordinace záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací a přípravě na mimořádné události (dále jen „MU“). Tak aby, stručně řečeno, „nikdo nebyl opomenut, kdo pomoci může a vzájemně si nikdo z nich nepřekážel“. (hzscr.cz, 2021)

Hasičský záchranný sbor (dále jen „HZS“) ČR je hlavním koordinátorem a páteří IZS. V praxi to mj. znamená, že pokud zasahuje více složek IZS, na místě většinou velí příslušník HZS ČR, který řídí součinnost složek a koordinuje záchranné a likvidační práce. Operační a informační středisko IZS (je jím operační a informační středisko HZS ČR) povolává a nasazuje potřebné síly a prostředky jednotlivých složek IZS v konkrétních lokalitách. Na strategické úrovni je pak IZS koordinován krizovými orgány krajů a Ministerstva vnitra. (hzscr.cz, 2021)

Dle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů, má velitel zásahu při provádění záchranných a likvidačních prací rozsáhlé pravomoci, a současně jsou v tomto zákoně vymezena práva a povinnosti právnických, podnikajících fyzických osob a fyzických osob při MU.

Integrovaný záchranný systém tvoří:

- Základní složky IZS:
 - Hasičský záchranný sbor ČR,
 - Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
 - Zdravotnická záchranná služba (dále jen „ZZS“),
 - Policie ČR.
- Ostatní složky IZS:
 - Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
 - Obecní policie,
 - Orgány ochrany veřejného zdraví,

- Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
- Zařízení civilní ochrany,
- Neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

2.1 Typové činnosti složek Integrovaného záchranného systému při společném zásahu

Pro sjednocení postupu při společném zásahu složek IZS jsou dle § 18 vyhlášky č. 328/2001 Sb. ze dne 5. září 2001 o některých podrobnostech zabezpečení IZS, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb. zpracovány typové činnosti složek IZS při společném zásahu. Tyto dokumenty Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství hasičského záchranného sboru prostřednictvím odboru IZS a výkonu služby a jejich obsahem je zejména postup složek IZS při provádění záchranných a likvidačních prací.

Dle charakteru jednotlivých MU, při kterých je předpoklad společného zásahu složek IZS, byly zpracovány jednotlivé typové činnosti:

- STČ 01/IZS Špinavá bomba.
- STČ 02/IZS Demonstrování úmyslu sebevraždy.
- STČ 03/IZS Hrozba použití NVS nebo nález NVS, podezřelého předmětu, munice, výbušnin a výbušných předmětů.
- STČ 04/IZS Zásah složek IZS u mimořádné události Letecká nehoda (19.12.2016).
- STČ 05/IZS Nález předmětu s podezřením na přítomnost B-agens nebo toxinů.
- STČ 06/IZS Opatření k zajištění veřejného pořádku při shromážděních a technoparty.
- STČ 07/IZS Záchrana pohřešovaných osob-pátrací akce v terénu.
- STČ 08/IZS Dopravní nehoda.
- STČ 09/IZS Zásah složek IZS u mimořádné události s velkým počtem zraněných osob (19.12.2016).
- STČ 10/IZS Při nebezpečné poruše plynulosti provozu na dálnici.
- STČ 11/IZS Chřipka ptáků.

- STČ 12/IZS Při poskytování psychosociální pomoci.
- STČ 13/IZS Reakce na chemický útok v metru.
- STČ 14/IZS Amok-útok aktivního střelce.
- STČ 15/IZS Mimořádnosti v provozu železniční osobní dopravy.
- STČ 16A/IZS Mimořádná událost s podezřením na výskyt vysoce nakažlivé nemoci ve zdravotnickém zařízení nebo v ostatních prostorech.
- STČ 16B/IZS Mimořádná událost s podezřením na výskyt vysoce nakažlivé nemoci na palubě letadla s přistáním na letišti Praha Ruzyně.
- STČ 17A/IZS Nález nelegální drogové laboratoře. (hzscr.cz, 2022)

Postup složek IZS v případě zásahu při útoku aktivního střelce je specifikován v typové činnosti složek IZS STČ 14/IZS – Amok – útok aktivního střelce. Mimořádná událost tohoto typu je definována jako násilný útok ozbrojenou osobou tj. aktivním střelcem vůči jiným osobám s cílem usmrcení a předpokládá, že pachatel je stále na místě a ve svém jednání nadále pokračuje. Smyslem zákroku, prováděného zejména Policií ČR, je zneškodnění útočnicka a tento prioritní cíl nesnese odkladu.

Typová činnost složek IZS STČ 14/IZS – Amok – útok aktivního střelce pro své potřeby definuje základní pojmy, které jsou důležité pro koordinaci zásahu proti útočnickovi. Mezi tyto pojmy lze zařadit především:

- amok – pro potřeby typové činnosti poukazuje na zkratkovitost jednání aktivního střelce a to zejména v trestněprávní rovině,
- bezpečnostní uzávěra – stanoviště řízeného vstupu a výstupu do a z vnější zóny; pro případnou možnost usměrnění či odklonu dopravy bývá situován na přístupové komunikaci vedoucí k místu zásahu,
- eliminace aktivního střelce – cíl zásahu, který spočívá v provedení neodkladných úkonů v rámci zákroku,
- kontrolní stanoviště je prostor určený pro vstup do nebezpečné zóny, tento vstup a výstup je kontrolován,
- nástupní prostor složek IZS je prostor, ve kterém jsou shromážděny síly a prostředky zasahujících složek IZS. Zpravidla bývá situován do vnější zóny,

- vnější zóna je prostor, do něhož je zamezen přístup osob, mimo příslušníky zasahujících složek IZS, kteří nejsou přímo zapojeni do činností vedoucích ke zneškodnění útočníka – aktivního střelce,
- nebezpečná zóna je jedná se o prostor, ve kterém se odehrává útok aktivního střelce a kde existuje přímé ohrožení života. Do tohoto prostoru je mimo povolení velitele zásahu umožněn přístup pouze příslušníkům Policie ČR, kteří provádějí zneškodnění útočníka. (STČ 14/IZS, 2013)

Při spolupráci složek IZS na vedení zásahu lze využít techniku jiné složky, v případě, že tato disponuje nástroji nezbytnými k odvrácení nebezpečí, případně zneškodnění pachatele a toto vybavení pro potřeby zásahu poskytne.

2.2 Policie České republiky

„Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor zřízený zákonem České národní rady ze dne 21. června 1991. Slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Plní rovněž úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu ČR. Policie ČR je podřízena ministerstvu vnitra. Tvoří ji policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Zákon zřizuje 14 krajských ředitelství policie. Jejich územní obvody se shodují s územními obvody 14 krajů České republiky“. (Vokuš, 2010, s. 84)

2.2.1 Role Policie České republiky v integrovaném záchranném systému

V souladu s ustanovením § 20 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů *působí policie v rámci integrovaného záchranného systému, při řešení krizových situací a mimořádných událostí a při přípravě na ně*

odst. 1) Plněním úkolů k řešení mimořádných událostí a krizových situací se rozumí i příprava policie na ně.

odst. 2) Policie jako základní složka integrovaného záchranného systému vykonává v místě provádění záchranných a likvidačních prací úkoly podle tohoto zákona.

odst. 3) Policista nebo útvar policie se podílejí na provádění záchranných a likvidačních prací včetně letecké podpory integrovaného záchranného systému a letecké podpory v krizových situacích,

a) jsou-li k tomu vycvičeni a vybaveni,

b) je-li to nezbytné pro záchranu života, zdraví nebo majetku a

c) jsou-li k tomu určení policejním prezidentem. (Česko, 2015, s. 18)

Za předpokladu dodržení přiměřené opatrnosti vůči zúčastněným osobám, aby nedošlo k ohrožení jejich života a zdraví, je příslušník Policie ČR oprávněn při zákroku proti aktivnímu střelci, stejně jako jinému nebezpečnému pachateli využít všech zákonných oprávnění vyplývajících z příslušných ustanovení zákona o Policii ČR.

Mezi tato oprávnění ve vztahu k zákroku proti aktivnímu střelci patří, mimo obecná ustanovení trestního zákoníku (okolnosti vylučující protiprávnost), ustanovení speciálního zákona, kterým je zákon o Policii ČR. Jedná se například o ustanovení § 56 uvedeného zákona, kdy:

- *„je policista oprávněn použít zbraň:*
 - a) v nutné obraně nebo v krajní nouzi,*
 - b) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt,*
 - c) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet,*
 - d) nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku,*
 - e) aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor,*
 - f) nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu¹⁰⁾ nezastaví,*
 - g) jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby, nebo*

h) ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

- *Použití zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až f) je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné.*
- *Před použitím zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až e) je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.*
- *Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.*
- *Zbraní podle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo. (Česko, 2015, s. 44)*

Dalším oprávněním, které lze při zákroku proti aktivnímu střelci využít vyplývá z ustanovení § 26 zákona o Policii ČR. Jde o uvedené v odstavci 1, kdy je policista oprávněn zajistit osobu, dle písm. a), *kteřá svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život, život nebo zdraví jiných osob anebo majetek*, případně pod písm. b), kde je tato možnost rozšířena o osobu, *kteřá není trestně odpovědná a byla přistižena při jednání, které má znaky trestného činu, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat anebo mařit řádné objasnění věci.* (Česko, 2015, s. 24)

2.2.2 Činnost Policie České republiky na místě zásahu

Vzhledem k charakteru MU – útoku aktivního střelce, kterým se zabývá tato diplomová práce, je nasnadě, že velitele zásahu bývá příslušník Policie ČR a to pro všechny složky IZS, které na místě zasahují. V první vlně zásahu je tímto velícím příslušníkem velitel hlídky, která je první na místě zásahu. Tento si svůj status zachovává do okamžiku, kdy je na místě přítomen příslušník, který je oprávněn a určen převzít velení namísto zásahu. Tento, ve spolupráci s integrovaným operačním střediskem příslušného Krajského ředitelství Policie ČR, koordinuje prostřednictvím jednotlivých operačních středisek dalších složek IZS systému činnost všech zasahujících osob napříč složkami. Tento způsob velení je důležitý především do doby, než je útočník zneškodněn.

Společnou činnost složek IZS na místě zásahu lze rozčlenit do základních etap:

- Eliminace je při zásahu proti aktivnímu střelci prvotním a zásadním úkolem zakračujících příslušníků Policie ČR zneškodnění útočnicka. Často je tento úkol na bedrech hlídky, která dorazí na místo jako první. Zvláštní jednotky, které jsou na takové zásahy lépe vycvičeny i vybaveny, na rozdíl od standardních hlídek, se dostavují na místo zpravidla později a jejich úloha přichází až poté, co není útočnick zneškodněn prvosledovou hlídkou Policie ČR;
- Součinnost, v případě potřeby a za předpokladu, že nebyl útočnick zneškodněn, může být ze strany Policie ČR vyžádána součinnost zejména od Hasičského záchranného sboru. Za pomoci speciální techniky, např. autojeřáb, mohou být speciálně vycvičení příslušníci zvláštních jednotek Policie ČR osazeni na místa, která by bez součinnosti s dalšími složkami IZS byla nedostupná;
- Záchrané a likvidační práce – v situaci, kdy došlo k úspěšnému zneškodnění aktivního střelce, případně útočnick spáchal sebevraždu, či z jiného důvodu nepokračuje ve svém jednání na místě zásahu, nastává příležitost k započetí záchraných a likvidačních prací. Na řadu v této etapě přichází další činnosti složek integrovaného záchraného systému a to zejména ošetřování obětí útoku aktivního střelce. Tuto činnost provádí především, zdravotnická záchraná služba, ale pokud je toto možné a potřebné, zapojují se další složky IZS;
- Psychologická pomoc – nejenom osoby zraněné přímo při útoku aktivního střelce, mohou být zasaženy tímto jednáním útočnicka. Dalšími postiženými osobami mohou být například pozůstalí po obětech, ale také kolegové, přátelé obětí. Nezřídka se také stává, že tuto odbornou pomoc po stresujícím prožitku vyhledají i příslušníci některé ze složek IZS zasahující na místě;
- Předání místa – Závěrečnou etapou činnosti složek IZS při společném zásahu je učinění kroků vedoucích k předání místa zásahu orgánům činným v trestním řízení. Nejčastěji se jedná o vyšetřovatele služby kriminální policie a vyšetřování příslušného Krajského ředitelství Policie ČR.

Vzhledem k tomu, že vývoj situace v rámci útoku aktivního střelce nelze nikdy předpokládat s vysokou měrou pravděpodobnosti, je nutno být připraven na celou řadu možných scénářů. V rámci organizace zásahu je na jeho veliteli povinnost zajistit dostatečné kapacity pro případ dlouhotrvajícího zásahu, s čímž jsou pochopitelně spjaty

vysoké nároky na síly a prostředky. Nejde jen o příslušníky Policie ČR, kteří se přímo soustředí na zneškodnění útočnicka, ale důležité je potlačení vzniku či šíření paniky mezi zúčastněnými osobami. Samotný útok aktivního střelce a k tomu navázaná opatření budí velkou pozornost a zájem nejen nezúčastněných osob, ale především médií. K poskytování informací o činnostech jednotlivých složek IZS při společném zásahu jsou přímo určeny osoby, které jsou oprávněny a zejména kompetentní takové informace podávat, případně vystupovat v médiích. (STČ 14/IZS, 2013)

Organizace a řízení zásahu proti aktivnímu střelci prochází vývojem, který je ovlivňován současnými trendy, ale též vývojem a dostupností techniky využívanou Policií ČR. Oproti minulosti, kdy úkolem hlídek, které první dorazily na místo útoku aktivního střelce, bylo zajistit perimetr a vyčkat příjezdu zvláštních jednotek, se taktika vedení zásahu proti takovému útočnickovi, který se stále nachází na místě, zásadně změnila. V rámci vybraných obvodních oddělení Krajských ředitelství Policie ČR byly zřízeny prvosledové hlídky, které jsou vybaveny dlouhými zbraněmi, jednotliví příslušníci těchto hlídek mají k dispozici balistickou ochranu a jsou lépe vycvičeni na takový zákrok, oproti standardním hlídkám Policie ČR. Možnost využití těchto hlídek vedlo k uplatňování odlišného modelu, a sice že na místo je operačním střediskem Policie ČR prioritně vyslána prvosledová hlídka, která má za cíl zneškodnit aktivního střelce. Smyslem takové změny je zejména snaha o zkrácení doby, po níž útočník jedná, což má mít za následek snížení počtu usmrcených či zraněných osob. Jak jsem uvedl, prvosledová hlídka má za svůj hlavní cíl zneškodnit útočnicka. Při zjištění zraněných osob je možno se těmto věnovat, až poté, kdy je pachatel zneškodněn příslušníky Policie ČR, případně je jinak ukončen jeho útok. (Agh a kolektiv, 2011, s. 7-10)

2.3 Zdravotnická záchranná služba

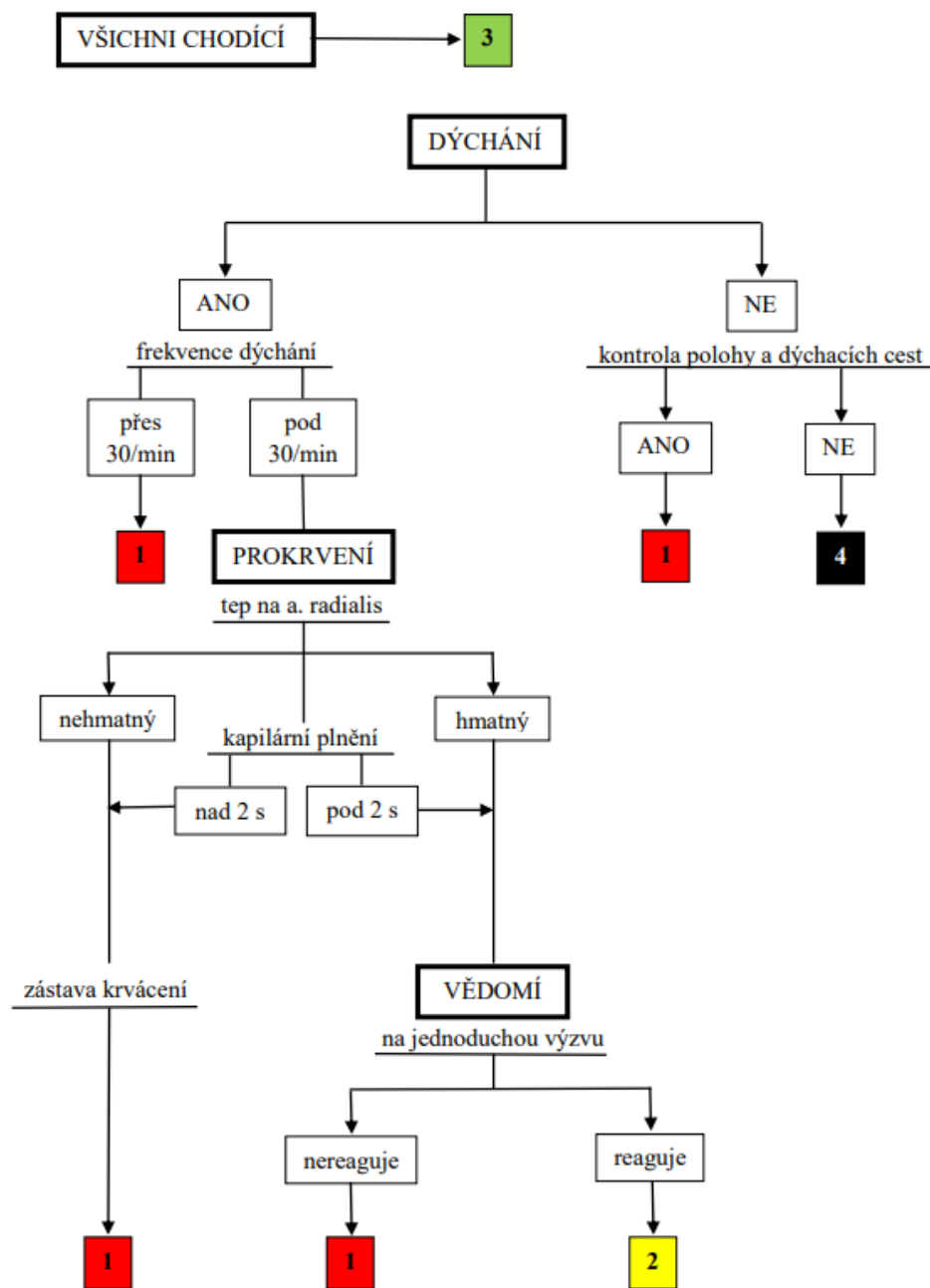
Při provádění činností v rámci společného zásahu IZS jsou z pokynu velitele ZZS na místě zásahu zřízeny třídící skupiny. Tyto mají za úkol určovat rozsah zraněných osob, včetně policistů a tyto dále rozdělovat dle indikací. Při velkém množství zasažených osob se osvědčilo využívání třídící metody START. Tato zjednodušená metoda je celosvětově rozšířena a byla vytvořena pro přehledné a systematické třídění zraněných osob při MU. Za využití metody START jsou zraněné osoby rozděleny do barevně odlišených skupin. K tomuto rozlišení jsou využívány barevné pásky umístěny nejčastěji na horní končetinu. (hzscr.cz, 2017)

Označení dle metody START:

- Zelená: takto označené osoby jsou nejčastěji bez zranění. V případě, že jsou zraněny, jsou schopny samostatného pohybu a mohou bez dopomoci opustit nebezpečnou zónu.
- Černá: osoby označené černou barvou jsou buď mrtvé anebo se jsou jejich zranění neslučitelná se životem. Takto označené osoby jsou ponechány na místě nálezu.
- Červená: u těchto osob je z důvodu hrozícího úmrtí nutno provést nebo zajistit neodkladnou zdravotní péči. Jedná se o osoby v kritickém stavu a červeně označené osoby jsou prioritně transportovány do lékařské péče, případně zdravotnického zařízení.
- Žlutá: u žlutě označených osob, které byly určeny metodou START, nehrozí zhoršení jejich zdravotního stavu, pokud jim bude poskytnuta péče do jedné hodiny od události, respektive vzniku zranění. Osoby jsou při vědomí, jejich krevní oběh je stabilní, avšak vlivem zranění nejsou schopny samostatného pohybu. (hzscr.cz, 2017)

Při používání metody START (Obr. 1) pro třídění zraněných osob může docházet ke komplikacím, které vyplývají především z:

- nedostatku sil a prostředků pro jednotlivé úkony (prvotní zásah, vyhledávání a třídění zraněných),
- složitost místa zásahu (nepřehlednost, velký rozsah, počet zraněných),
- nadměrně vysoká zátěž (fyzická i psychická),
- nedostatek vybavení (lékařského i nelékařského),
- riziko úniku nebezpečných látek v souvislosti s MU,
- nevyzpytatelnost chování zraněných osob (panika, hysterie, apatie, atd.),
- nenadálé, ale i očekávané zhoršení zdravotního stavu zraněných (vnitřní zranění, šok, silné krvácení, atd.). (hzscr.cz, 2017)

Obrázek 1 – Schéma metody START ((hzscr.cz, 2017, zpracování vlastní)

Z dostupných sil ZZS jsou na místě určeny skupiny, které poskytují neodkladnou péči, a také další skupiny vyčleněné pro převoz zraněných po přednemocničním ošetření.

Je úkolem odpovědného vedoucího ZZS, aby pro činnost výše uvedených skupin zajistil dostatek prostředků a vybavení, ale také dalších osob pro popsané činnosti. Toto provádí cestou operačního střediska ZZS. (hzscr.cz, 2017)

2.4 Jednotky požární ochrany

Z důvodu vysoké dostupnosti s různorodým speciálním nářadím a náčiním poskytují jednotky PO spolupráci Policii ČR a ZZS. Na úrovni velení spolupracuje velitel jednotek PO s velitelem Policie ČR a velitelem ZZS. Jednotky mohou být vyzvány k nasazení specializované techniky, jako například různé modifikace kontejnerů (k ubytování, stravování, zásobníky pitné vody, ale i výšková technika a zařízení pro osvětlení prostor, a další). (STČ 14/IZS, 2013)

2.5 Měkké cíle

Dostupná literatura nenabízí ustálenou a napříč obory přijímanou definici pojmu měkký cíl. Obecně lze říct, že se jedná o cíl, který je svou podstatou snadno napadnutelný, veskrze nezabezpečený. Dle Ministerstva vnitra ČR jsou za měkké cíle považována: „*veřejně frekventovaná místa, snadno napadnutelné objekty nebo místa nevojenského charakteru, která nejsou permanentně střežena ozbrojenými složkami nebo jiným způsobem, případně nejsou střežena vůbec. Takováto místa a objekty se vyznačují zejména stálou nebo dočasně vysokou koncentrací osob, symbolickým, kulturním či náboženským významem nebo tvoří významnou součást infrastruktury státu, jejíž narušení má negativní dopad na fungování systému a tím i na společnost*”. (Ministerstvo vnitra, 2017)

Po útoku na takový cíl je snadné na něm napáchat škody. Oproti měkkým cílům pak stojí tvrdé cíle, jejichž zabezpečení je naopak na vysoké úrovni a i přes dobré personální, materiální i technické plánování je vize úspěšného útoku na tzv. tvrdý cíl značně nejistá. Důležitým pojmem ve vztahu k měkkým cílům je kritická infrastruktura. Jednotlivé její prvky se mohou prolínat s místy, kde dochází ke shromažďování osob a taková místa jsou pak považována za měkké cíle. Ochrana prvků kritické infrastruktury se opírá o ustanovení zákona č. 240/2000 sb., krizový zákon, ve znění pozdějších předpisů. (Nevrkla, 2019)

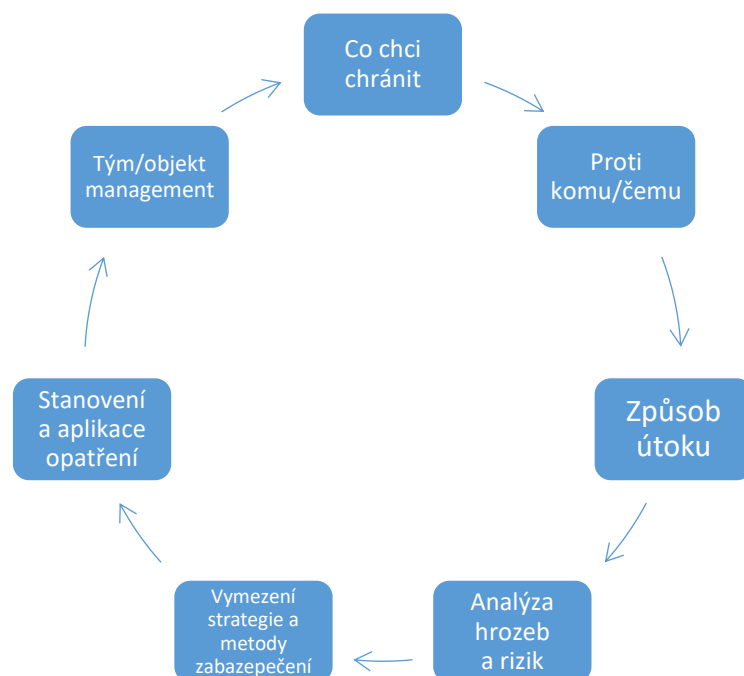
Mezi vybrané měkké cíle lze zařadit:

- školská zařízení, koleje, menzy, knihovny,
- nemocnice, polikliniky a další zdravotnická zařízení,
- shromáždění, průvody, demonstrace,
- nákupní centra, tržiště a obchodní komplexy,
- kina, divadla, koncertní sály, zábavní centra,

- bary, kluby, diskotéky, restaurace, hotely,
- církevní památky a místa určená k uctívání,
- parky a náměstí, turistické památky a zajímavosti, muzea, galerie,
- sportovní haly a stadióny,
- významné dopravní uzly, vlaková a autobusová nádraží, letištní terminály,
- kulturní, sportovní, náboženské a další akce. (Nevrkla, 2019)

Vzhledem k širokému portfoliu událostí, pro které může jejich narušení představovat zásadní zásah do jejich funkce a případně existence, není možno pro všechny z nich vypracovat bezpečnostní plán. Událost, která může být příkladem takové situace, je hudební představení, které svým charakterem vzhledem k produkci případně lokaci, může představovat riziko. V takovém případě je vytvoření konkrétního bezpečnostního plánu pro tuto akci možností, jak zvýšit povědomí pořadatelů o ochraně měkkých cílů, resp. preventivních opatřeních pro danou příležitost. (Vilášek a Fus, 2012)

Následující schéma (Obr. 2) znázorňuje metodiku, která může být vodítkem pro pochopení koncepce ochrany měkkých cílů.

Obrázek 2 – Metodika koncepce ochrany měkkých cílů (Ministerstvo vnitra, 2019, zpracování vlastní)

Problematikou ochrany měkkých, která rezonuje současnou společností již několik let, se zabývá především Ministerstvo vnitra ČR. To v dubnu roku 2017 schválilo dokument s názvem „Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017-2020“. Koncepční dokument, který byl vytvořen za účelem zvýšení informovanosti široké veřejnosti o tématu ochrany měkkých cílů, ale také funguje jako metodika pro majitele a provozovatele objektů, které mohou být měkkými cíli při teroristickém útoku. Smyslem dokumentu je poskytnout těmto osobám základní informace o tom, co je měkký cíl, jaké potenciální hrozbě jsou v rámci něho vystaveni a současně sjednotit pokyny pro případ vzniku či průběhu útoku. Nedílnou součástí komplexnosti informace je i návod, jaké metody a prostředky využít pro komunikaci mezi sebou, a zejména ve vztahu ke složkám IZS. (Ministerstvo vnitra, 2017)

Dle uvedené koncepce stojí fungování nastaveného systému ochrany měkkých cílů na základech, které jsou vymezeny čtyřmi pilíři:

- Vzdělávání je snahou zapojit do procesu vzdělávání v problematice měkkých cílů nejen jejich vlastníky a provozovatele, ale také širokou veřejnost. V rámci edukativních přístupů je důležité i metodické vedení a propagace sdílení informací mezi zúčastněnými osobami.
- Příprava objektů označených za měkké cíle je nejen personální, ale i ekonomickou zátěží vlastníka či provozovatele takového objektu či prostoru. Z tohoto důvodu, za účelem zvýšení připravenosti na případný útok, se na takové přípravě formou dotačních programů podílí Ministerstvo vnitra ČR.
- Pro úspěšnou spolupráci při zvládnutí mimořádné situace, mezi které zajisté řadíme i násilné útoky na měkké cíle je stěžejní komunikace, spolupráce, výměna informací a sdílení dobré praxe. Toto je důležité jak při samotném zásahu, následných záchranných a likvidačních pracích, ale také po ukončení veškerých souvisejících činností, neboť příkladné sdílení zkušeností může být základem pro budoucí řešení obdobných MU.
- Násilný útok na měkké cíle je svou charakteristikou natolik specifický, že úkoly Policie ČR jsou v této problematice zcela nepostradatelné. V rámci jednotlivých činností však může dojít k situaci, kdy k takovýmto úkolům lze povolat Armádu ČR. (Ministerstvo vnitra, 2017)

3 PREVENCE VE VZTAHU KE KRIMINALITĚ

Prevenici ve vztahu ke kriminalitě lze chápat jako ofenzivní metodu boje proti trestné činnosti, která využívá především nerepresivních metod, na nichž se podílí široká škála veřejných institucí i soukromých subjektů včetně jednotlivců. (Gjuričová a kolektiv, 2017, s. 5)

Obecně lze říct, že prevence se vyplatí a je nejen ekonomicky, ale i racionálně odůvodnitelné činit preventivní kroky, oproti odstraňování následků po neštěstí, MU nebo, jako tomu je v případě tématu této diplomové práce, po útoku aktivního střelce.

Prevence jako multikriteriální odvětví se sestává ze tří základních pilířů:

- Prvním, který se zaměřuje na lidi coby objekty prevence, je sociální prevence. Jejím cílem jsou kroky k socializaci a integraci jedince do společnosti. Sestává se z činností, které si kladou za cíl pozitivně ovlivňovat a usměrňovat sociální, psychologické, společenské a ekonomické podmínky jedince, neboť disharmonie těchto podmínek se řadí mezi příčiny páchaní trestné činnosti. Člení se na:
 - Primární – oblast výchovy a vzdělávání zaměřena na širokou veřejnost, ale i na osoby dle věku či sociálního zařazení. Jejimi nástroji jsou především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity.
 - Sekundární – odborné terénní sociální aktivity a cílené spolupráci odborníků na danou problematiku. Zaměřuje se na jedince či skupiny, kteří jsou vyhodnoceni jako potenciální pachatelé či oběti trestné činnosti. Činnosti sekundární sociální prevence jsou orientovány na sociálně patologické jevy a na příčiny vzniku kriminogenních jevů (šikana, gamblerství, rasismus, drogové a alkoholové závislosti, a další)
 - Terciární – soubor úkonů směřujících k resocializaci kriminálně závadových osob a v krajním případě udržení kriminality v hranicích společensky akceptovatelného rizika.
- Druhým pilířem je prevence situační. Její výhodou je okamžitá a poměrně jednoduše prokazatelná efektivita. Po vyhodnocení zkušeností spáchané trestné činnosti staví na prostředcích režimových opatření, fyzické a technické ochrany. Dlouhodobé výsledky těchto opatření jdou ruku v ruce s prováděním preventivních úkonů sociální prevence. Příkladem takové kombinované sociální a situační

prevence je například kamerové zabezpečení objektů, osvětlení okrajových lokalit a s tím spojená obchůzková činnost Policie ČR nebo jiných oprávněných subjektů.

- Samostatným pilířem, který vychází z předchozích dvou, je systém behaviorální prevence. Analýzu statistik trestné činnosti a okolností, které její páčání ovlivňují, se snaží odpovědět na zásadní otázku „Proč?“. Na těchto aktivitách se podílejí odborníci nejen z řad policistů, ale vzhledem k různorodosti kriminogenních prostředí je do procesu zapojena odborná veřejnost napříč sociálními prostředími. (Gjuričová a kolektiv, 2017, s. 7)

Složitost a nepředvídatelnost útoku aktivního střelce do jisté míry omezuje vedení cílených preventivních opatření, existují však možnosti, jejichž využití může ovlivnit vznik, případně zmírnit následky. Zásadním pro pozitivní dopad preventivních opatření se jeví předpoklad, že se na takových opatřeních podílí veřejnost odborná, ale také laická a současně i bezpečnostní složky států.

Dilematem, se kterým je nutno se při realizaci bezpečnostních opatření vypořádat, může být tenká linie mezi právy a svobodou občanů a snahou o zajištění bezpečnosti a prostředky k udržení její výše. Dodržení rovnováhy při zajišťování bezpečnosti státu prostřednictvím preventivních opatření a garancí definované úrovně lidských práv, je úkolem státních orgánů. Bezpečnostní prostředí v ČR se do současné doby nepotýkalo s projevy terorismu, jak jej prezentují zahraniční média, nicméně útoky aktivních střelců, jak jsou popsány v předchozích kapitolách této diplomové práce, si vyžádaly své oběti na životech. Úkolem příslušných orgánů a institucí je připravit koncepci a metodiku, která napomůže připravenosti občanů ČR vůči takovým útokům. Ochrana zejména měkkých cílů je primárním cílem takové koncepce a při její tvorbě se ČR může inspirovat od zemí, které mají své zkušenosti s terorismem obecně, ale také se přiučit na zkušenostech se zásahy proti aktivním střelcům útočících na cíle a občany v těchto zemích. Příkladem může být Izrael, který mezi prvky preventivních opatření řadí bezpečnostní kamery s rozpoznáváním obličeje, běžnou součástí veřejných budov, nákupních center, ale i dalších určených objektů jsou bezpečnostní rámy. (Háková, 2018) Tvorba preventivních opatření je do značné míry ovlivňována událostmi nejen na území ČR, ale i v zahraničí. Při velkém objemu činností vykonávaných Policií ČR při ochraně měkkých cílů jsou přijímaná opatření rozšiřována a inspirována reakcemi na uskutečněné útoky v čase, kdy se hrozba teroristického útoku zvýší v návaznosti na konkrétní událost. Například se jedná o instalaci

betonových bloků při vjezdech na veřejná prostranství či u vstupů do nákupních center, jako reakce na teroristické útoky v Německu a ve Francii. (Háková, 2018)

3.1 Technická preventivní opatření

Mezi technická opatření, která jsou prvky prevence i proti útoku aktivního střelce, lze zařadit například:

- Dohledové systémy – jde o komplexní moderní systémy, využívající kamerových záznamů s možností rozpoznání obličeje, registračních značek vozidel, ale sofistikované přístroje jsou schopny detekovat i podezřelé pohyby. Častým argumentem odpůrců těchto systémů je oprávněnost monitoringu osob a s tím spojený zásah do jejich soukromí, respektive svobod. Rizikem je samotný lidský faktor, kdy při zpracování hrozí únik shromážděných dat. Při využívání těchto systémů je znatelný jejich preventivní dopad například v obchodních centrech, školských zařízeních a úředních i náboženských budovách. (Háková, 2018)
- Elektronická kontrola vstupu (dále jen „EKV“) – využívání čipových karet, případně čteček otisků prstů, jako zamezení vstupu neoprávněným osobám a monitoring pohybu po objektu v případě oprávněných osob, je hojně rozšířeno především u bezpečnostních objektů nejen z kategorie tvrdých cílů, ale i četných školských zařízení. (Háková, 2018)
- Zábrany – do této skupiny mechanických či technických preventivních opatření lze zařadit především trvalé, ale také mobilní, či výsuvné sloupky nebo bloky. Tento způsob zábran se používá příležitostně, v časech konání sportovních, kulturních nebo společenských akcí (koncerty, trhy, plánované demonstrace a další). V případě výsuvných sloupků mohou tyto být aktivovány při zvýšení rizika útoku na daný objekt nebo prostor. (Háková, 2018)
- Bezpečnostní turnikety – vzhledem k finanční, technické i personální náročnosti není toto opatření uplatnitelné při kontrole vstupu nebo pohybu oprávněných osob v rámci běžného provozu obchodních center, školských zařízení nebo administrativních budov. Najdou však uplatnění při kulturních či sportovních akcích, kde se ovšem můžeme setkat s argumenty, že se při bezpečnostní kontrole jedná o zásah do práv a svobod občanů. (Háková, 2018)

3.2 Edukativní metody prevence

Do kategorie vzdělávacích či výchovných metod prevence vůči útoku aktivního střelce patří metodické vedení a určení vhodných reakcí na tuto mimořádnou situaci. Základem a jediným stavebním kamenem takového zvyšování povědomí o možnostech chování je taktické cvičení AMOK. V rámci tohoto je na modelové situaci proveden soubor záchranných a likvidačních prací směřujících ke zjištění a odstranění hrozby a zmírnění dopadů útoku aktivního střelce. Analýza takového cvičení a její výstupy jsou pak implementovány do úprav a vývoje efektivity zákroků složek IZS. Vzhledem k zapojení figurantů z řad laické veřejnosti v rámci dané modelové situace, jsou výstupy hodnotné i pro objekty, v nichž je tato situace navozena a na základě vyhodnocení taktického cvičení si takové objekty upravují vnitřní směrnice s cílem zvýšit bezpečnost a připravenost na potenciálně hrozící útok aktivního střelce. (Šín, 2017, s. 144)

ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

První část teoretické části diplomové práce se zabývá názvoslovím souvisejícím s tématem aktivního střelce. Vzhledem k tomu, že jednání útočnicka je trestným činem útočícím na životy a zdraví jiných osob, pojednává tato část diplomové práce o pachatelích trestných činů, jejich typologii a motivaci, aby se plynule přes vysvětlení pojmu amok pokusila vysvětlit rozdíly mezi pojmy aktivní střelec a osamělý vlk prostřednictvím vysvětlení těchto pojmů, rozdělení dle typologie a snahou o pochopení jejich motivace.

Následující kapitola pojednává o připravenosti složek IZS na útok aktivního střelce. Rozbor Typové činnosti složek IZS STČ 14/IZS – Amok, která se zaměřuje na činnost složek IZS ukazuje, jakou roli hraje která složka IZS při záchranných a likvidačních pracích při útoku aktivního střelce. Vzhledem k tomu, že se jedná o násilný útok na život a zdraví, je v první části těchto činností nejdůležitější složkou Policie ČR, která v této diplomové práci dostává největší prostor. Závěr této kapitoly pak vysvětluje pojem měkké cíle, neboť útokům aktivního střelce čelí především objekty, které do této skupiny cílů spadají a z pohledu útočnicka jsou nejsnadněji napadnutelné.

Vzhledem k tomu, že předpovědět útok aktivního střelce je velmi komplikované, věnuje se závěrečná kapitola teoretické části diplomové práce možným způsobům prevence, ať už se jedná o různé druhy technických prostředků, ale i o prevenci pomocí taktických cvičení složek IZS.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ÚTOKY AKTIVNÍCH STŘELCŮ

Zejména na území USA, ale také v Evropských zemích je zdokumentováno poměrně velké množství útoků aktivních střelců. Tyto útoky se nejčastěji objevily na místech s vysokou koncentrací osob, kdy se na území USA jednalo například o střední školy (High School) a pachatelé těchto útoků byli převážně studenti zasažených institucí, ale také veřejně přístupné budovy, sportovní a kulturní akce a další místa. Různorodost a nepředvídatelnost vzniku útoku aktivního střelce je pak významným faktorem ovlivňujícím rychlost a účinnost reakce příslušných autorit na danou situaci.

4.1 Vybrané útoky aktivního střelce v zahraničí

Z útoků spáchaných aktivními střelci v zahraničí lze uvést:

- 1996: 17 mrtvých a 15 zraněných si vyžádal útok střelnou zbraní spáchaný Thomasem Watt Hamiltonem ve městě Dunblane ve Skotsku. Motivem bylo pravděpodobně msta za odvolání z pozice vedoucí dětského tábora při podezření z pedofilního chování pachatele vůči svěřeným chlapcům. Po činu se útočník zasebevraždil. (Express & Star, 2016)
- 1999: 13 mrtvých a 24 zraněných po běsnění dvou útočníků, kteří ve své škole napadli spolužáky na Columbine High School. Eric Harris a Dylan Klebold použili střelné zbraně, ale i domácí výbušniny a nože. Oba střelci spáchali sebevraždu. (Smeták, 2016)
- 2010: Ľubomír Harman použil samopal proti romským sousedům, s nimiž měl dlouhodobě neshody. Útok ve slovenské Devínské Nové Vsi skončil s bilancí 7 obětí, 15 zraněných a po přestřelce s policií spáchal střelec sebevraždu. (Vilček, 2010)
- 2011: v norském Oslu a na blízkém ostrově Utøya došlo k útoku, který byl po konci 2. světové války nejtragičtějším co do počtu mrtvých a zraněných při útoku střelnou zbraní. Tento útok spáchal norský občan Anders Behring Breivik, který se vyprofiloval v extrémně orientovaného pravicového radikála s protislámským smýšlením, při útoku za použití podomácku vyrobené výbušniny a střelných zbraní usmrtil celkem 77 osob. Anders Breivik byl po činu zadržen a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 21 let, po němž má následovat ochranná léčba. (Novinky.cz, 2012)

- 2017: Při koncertu v rámci Harvest Music Festival v americkém Las Vegas se odehrál útok aktivního střelce Stephena Paddocka. Při útoku bylo usmrceno celkem 58 osob, 422 jich bylo zraněno střelbou a při následné panice bylo zraněno 851 osob. Motivace útočnicka se nepodařila objasnit, tento byl zabit při zákroku policejních složek. Při následném ohledání místa a okolí bylo nalezeno bezmála 50 zbraní, které měl útočník připraveny pro maximalizaci škod. V rámci přípravy k útoku také provedl opatření, díky kterým nemohly být využity únikové východy. (NBC News, 2020)
- 2019: obdobná motivace, jako u předchozího zmíněného útoku Anderse Behringa Breivika, vedla ke spáchání trestného činu pachatelem Brentonem Tarrantem, směřujícího proti osobám přítomným ve dvou mešitách v novozélandském městě Christchurch. Po skutku zůstalo 51 usmrcených osob a dalších 50 zraněných. Brenton Tarrant svou vinu nejprve popíral, ale v roce 2020 se k činu doznal v plném rozsahu. Tento teroristický čin, útok aktivního střelce, měl dopad i na technologické firmy, neboť pachatel celý útok sdílel online na sociální síti. Technologické firmy se zavázaly podniknout kroky k zabránění šíření násilného a teroristického obsahu. (New Statesman, 2019)

4.2 Útoky aktivních střelců na území České republiky

Ani ČR nezůstala ušetřena doteku fenoménu aktivního střelce, kdy na našem území došlo k útokům, které naplňují znaky takového jednání. Pro ilustraci vhodné zmínit:

- 1973: Olga Hepnarová při svém útoku, který vnímala jako trest celé společnosti, nepoužila střelnou zbraň, nýbrž vypůjčené nákladní vozidlo. Tímto vozidlem úmyslně najela do tramvajové zastávky Strossmayerovo náměstí v Praze, kde usmrtila 8 osob, dalších 12 zranila. Po činu byla na místě zadržena, následně v roce 1974 odsouzena a 12. března 1975 se stala poslední ženou na území Československa, která byla popravena, a to oběšením v Pankrácké věznici. (Skoupý, 2018)
- 2015: Ve městě Uherský Brod použil střelnou zbraň Zdeněk Kovář proti návštěvníkům restauračního zařízení v širším centru města. Útočník, jehož motivem byla údajně šikana ze strany státních orgánů a úřadů, skončil své běsnění, které si vyžádalo 8 obětí a jednoho zraněného, sebevraždou, když se ocitl

v bezvýchodné situaci obklíčen zasahujícími jednotkami Policie ČR. (Idnes.cz, 2015)

- 2019: Nelegálně drženou střelnou zbraní byl spáchán útok aktivního střelce v Ostravě, v objektu nemocnice, kam přišel pachatel Ctirad Vitásek motivován křivdou, že nikdo nevěří jeho domnělé nemoci a je mu upírána adekvátní léčba. Při jeho útoku zemřelo 7 osob a dvě byly zraněny. Pachatel se pokusil z místa utéci, ale byl vypátrán a dříve než došlo ze strany Policie ČR k jeho zadržení, spáchal sebevraždu. (Ceskenoviny.cz, 2019)

Dnešní technologická doba se vyznačuje snadným přístupem k informacím. V případě útoků aktivních střelců je pak téma k debatě, zda je vhodné informovat o všech podrobnostech takových útoků, protože právě tyto informace a detaily mohou být, pro psychicky labilní jedince, kteří jsou potenciálními pachateli trestných činů, či případně potenciálními aktivními střelci, příklady k následování.

5 DOPORUČENÉ ZPŮSOBY CHOVÁNÍ OSOB PŘI ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE

Na základě shody mezi odborníky na předmětné téma je možno vyřknout hypotézu, že útok aktivního střelce je nepředvídatelný, může se odehrát kdekoli a jeho načasování lze jen složitě predikovat. Plánovaný útok za použití (zpravidla) střelné zbraně má za cíl usmrtit takové množství osob, jaké bude v průběhu trvání útoku možno. Z historie je doloženo, že některé útoky aktivního střelce byly spáchány formou spolupachatelství více útočníků.

Samotný útok aktivního střelce je ovlivňován mnoha faktory, ať už se jedná o faktory vnější či vnitřní. Tyto faktory, zejména samotná motivace a myšlenkové pochody útočníka, jsou obtížně předvídatelné, nicméně jejich znalost a reakce v prvních okamžicích útoku mohou mít zásadní vliv na následky útoku aktivního střelce. Napříč odborníky panuje částečná shoda na optimálním způsobu chování. (Doss a Shepherd, 2015, s. 97) Dle evropských standardů je v reakci na útok aktivního střelce doporučován útek, následně ukrytí a poté telefonické oznámení útoku včetně potřebných údajů a okolností na příslušné linky tísňového volání. (Gouvernement Fr., 2018; Bundesamt für Polizei Fedpol, 2016; The Guardian, 2018) Rozdíl v přístupu, který je uplatňován na území USA, spočívá v tom, že ačkoliv první fáze reakce jsou totožné, tedy útek a ukrytí, jako poslední přichází na řadu útok. (Doss a Shepherd, 2015, s. 146) Důležité, a to v obou uplatňovaných modelech, je dodržení pořadí provedení jednotlivých fází reakce. Vzhledem k tomu, že uplatňované modely se od sebe částečně liší, pokusím se rozebrat obsah doporučených činností při reakci na útok aktivního střelce a porovnání evropského a amerického přístupu.

5.1 Americký model chování osob vystavených útoku aktivního střelce

V případě, že je osoba potenciální obětí útoku aktivního střelce, měla by její prvotní reakce primárně směřovat k útěku před střelbou, respektive střelcem. Pakliže je oběť v situaci, kdy není útek možný, ať už z časových, situačních či zdravotních důvodů, je nutno hledat vhodný způsob ukrytí. Ve chvíli, kdy není možno realizovat žádnou z předchozích dvou možností, je dle amerického modelu chování při útoku aktivního střelce na řadě poslední možnost a tou je útok. (Doss a Shepherd, 2015, s. 150) V tomto případě, více než v předchozích, je nejistý konec nastalé situace, a proto je toto až nejzazší možnou reakcí a přichází až po marném pokusu o dříve uvedené možnosti útěku a úkrytu.

Jednotlivé způsoby chování, respektive reakcí, mají své zákonitosti, jejich dodržení zvyšuje možnost přežití útoku aktivního střelce a snížení počtu jeho obětí. Mezi tyto zákonitosti lze zařadit:

- Mít plán – vědět kam a jak chci utéct a počítat s možnými překážkami (zamčené dveře, mříže na oknech, vysoké ploty, atd.).
- Volné ruce – při útěku se nesnažit sebrat co nejvíce svých věcí, tyto mohou být pouze na obtíž.
- Vnímání okolí – při útěku je nutno poslouchat zvuky střelby, případně jiné podezřelé zvuky. Jestliže je více útočníků, hrozí, že utíkáme od jednoho, ale druhému vstříc.
- Varování ostatním – pokud máme informace o útočnickovi, či hrozícím nebezpečí, sdělíme tyto dalším obětem. Osobám, kterým můžeme, a tyto přijmou pomoc, poskytneme například oporu při chůzi. Avšak pokud zraněná, či osoba v šoku, pomoc odmítá, zachráníme sami sebe.
- Dostatečně daleko – naším cílem je především zachránit si život. Opuštěním budovy nebo areálu, ve kterém se bezprostředně odehrává útok aktivního střelce, nemusí znamenat, že se nacházíme v bezpečí. Útočník je často připraven na nutnost výměny zbraně či doplnění munice a tuto má ukrytu venku, případně ve vozidle a setrvání v blízkosti takového místa může znamenat zvýšené riziko konfrontace s útočníkem.
- Nejsem ozbrojen! – Opomíjenou zásadou, která však má své opodstatnění je zřetelně a jasně dávat najevo, že osoba, která utíká od místa útoku, je obětí, nikoliv útočníkem. Takovému omylu lze zabránit tím, že oběť při útěku drží ruce od těla, nejlépe nahoru a s prsty od sebe. Tato informace je důležitá především pro zasahující složky policie, které mohou být připraveny na pokus o útěk samotného útočníka anebo o útok na samotné zasahující policisty, kteří v danou chvíli nemusí mít dostatek informací o pohybu ani vzhledu útočníka.
- Nevytvářet cíle – v případě úspěšného útěku z bezprostředně ohrožených objektů či prostor, nezůstávat ve skupinkách na rizikových místech, jako jsou hlavní vstupy, nádvoří, a podobně. (Doss a Shepherd, 2015)

Jestliže nastane situace, kdy realizace útěku je nemožná, nebo pokus o něj by znamenal přílišné riziko, je nutné hledat úkryt. Vhodným místem se jeví místnost s pevnými stěnami a možností uzamčení. Rizikem při ukrytí je, že v další fázi útoku a při snaze zasáhnou co nejvíce obětí, může útočník prohledat objekt či prostor, v němž byl útok proveden. Stejně jako útek, má i ukrytí své zákonitosti eliminující škody. Jedná se o:

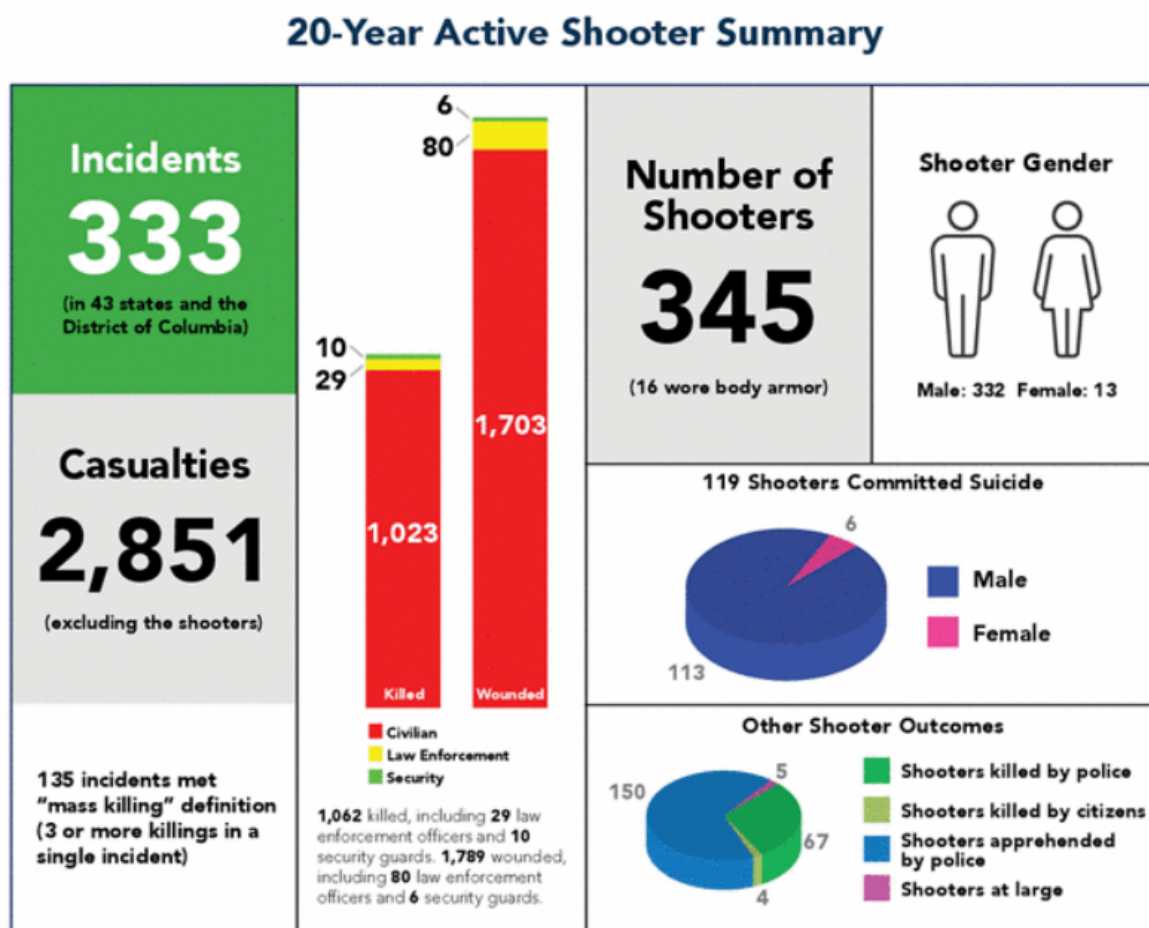
- Dveře a zámek – prioritou je uzamykatelná místnost. Jestliže toto není možno, znemožnit pohyb kliky dveří vhodným způsobem.
- Barikáda – u uzamčených dveří vytvořit zátaras. Lze použít veškerý nábytek a mělo by být použito co nejvíce věcí.
- Znemožnění orientace – jestliže se jedná o útok provedený ve večerních nebo nočních hodinách a může to mít vliv na ztížení pohybu útočníka, je vhodné zatemnit okna a zhasnout veškerá světla, včetně přístrojů vyzařujících intenzivní světlo (projektor, a další).
- „Zmizet“ – veškerá elektronika, kterou má ukrytá osoba při sobě, by měla být v tichém režimu a tato osoba by v úkrytu měla využít vhodné místo, které bude co nejdále od oken a dveří za pevnou clonou.
- Vytrvat – i přesto, že se může zdát, že útok je u konce, vydržet v úkrytu do pokynu policie, která bude organizovat evakuaci.
- Odhalení – existuje možnost, že úkryt osoby bude útočníkem odhalen a v tomto případě musí taková osoba počítat s přímou konfrontací a tedy i vědět, jakým způsobem se bude bránit, co lze použít k obraně nebo jako zbraň. (Doss a Shepherd, 2015)

V případě, kdy ani jedna z předchozích možností nelze využít, nastává ultimátní možnost a tou je přímá konfrontace s útočníkem. V této situaci neplatí žádná pravidla a při obraně je vhodné použít vše, co lze hodit nebo čím lze útočníka zasáhnout. Výhodou může být přítomnost více osob na jednom místě, které se mohou pokusit spolupracovat a společně útočníka přemoci. Jestliže je toto úspěšné a útočník byl přemožen, je nadmíru důležité nebrat si jeho zbraň, neboť při zásahu policie by mohlo dojít k fatálnímu omylu způsobenému nedostatkem informací o vzhledu a pohybu útočníka. (Doss a Shepherd, 2015)

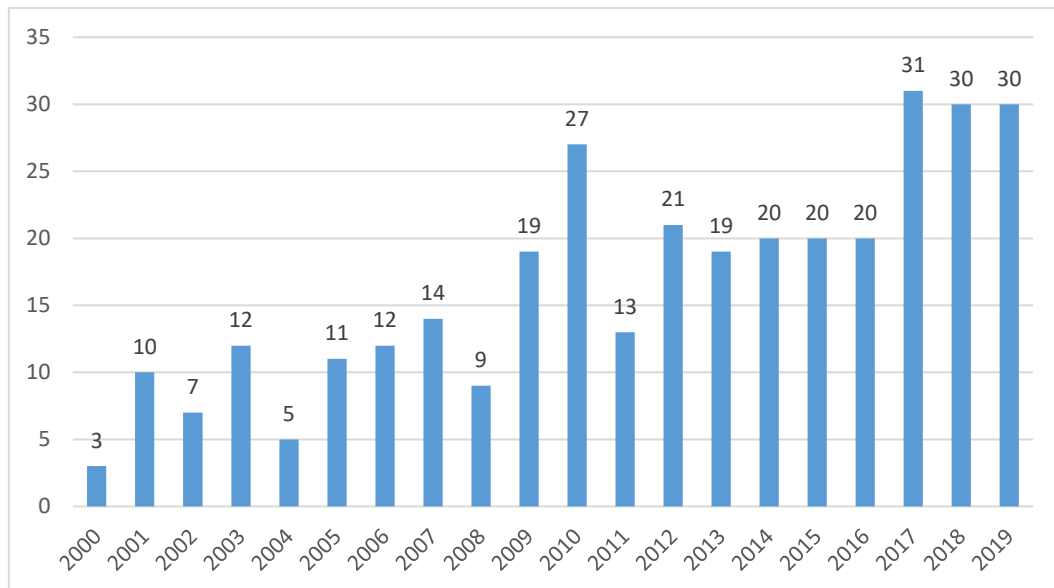
V návaznosti na první dvě možnosti reakce na útok aktivního střelce je, dle amerického modelu, důležité co nejdříve informovat policii a sdělit veškeré možné informace, zejména o počtu útočníků, jejich vzhled i lokalizaci v rámci objektu, informace o užitých zbraních, ale i přibližnému počtu obětí. V situaci, kdy nemá oznamovatel možnost předat tyto informace (hrozí prozrazení úkrytu, je zraněn, atd.) stačí vytočit linku tísňového volání a nezavěšovat. Operátor si sám udělá obrázek o dění v místě.

Důležité je respektovat pokyny policie a zasahujících složek.

Dle zprávy vypracované Ministerstvem spravedlnosti Spojených států amerických, Federálním úřadem pro vyšetřování došlo mezi lety 2000 a 2019 na jejich území celkem k 333 útokům aktivního střelce (Obr. 3 a Graf 1). (U.S. Department of Justice, 2021)

Obrázek 3 – Bilance útoků aktivních střelců v USA (U.S. Department of Justice, 2021)

Graf 1 – Útoky aktivních střelců v USA 2000-2019 (U.S. Department of Justice, 2021, zpracování vlastní)

Vzhledem k těmto událostem a vysoké četnosti útoků, vytvořilo federální Ministerstvo vnitřní bezpečnosti USA metodickou příručku ve formě letáku (Obr. 4 a Obr. 5) obsahující návody chování v případě takového útoku.

COPING	PROFILE
WITH AN ACTIVE SHOOTER SITUATION	OF AN ACTIVE SHOOTER
<ul style="list-style-type: none"> • Be aware of your environment and any possible dangers • Take note of the two nearest exits in any facility you visit • If you are in an office, stay there and secure the door • Attempt to take the active shooter down as a last resort <p><i>Contact your building management or human resources department for more information and training on active shooter response in your workplace.</i></p>	<p>An active shooter is an individual actively engaged in killing or attempting to kill people in a confined and populated area, typically through the use of firearms.</p>
	CHARACTERISTICS
	OF AN ACTIVE SHOOTER SITUATION
	<ul style="list-style-type: none"> • Victims are selected at random • The event is unpredictable and evolves quickly • Law enforcement is usually required to end an active shooter situation
CALL 911 WHEN IT IS SAFE TO DO SO	

Obrázek 4 – Rub letáku vydaného Ministerstvem vnitřní bezpečnosti USA (U.S. Department of Homeland Security, 2018)

HOW TO RESPOND	HOW TO RESPOND
WHEN AN ACTIVE SHOOTER IS IN YOUR VICINITY	WHEN LAW ENFORCEMENT ARRIVES
<p>1. EVACUATE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Have an escape route and plan in mind • Leave your belongings behind • Keep your hands visible 	<ul style="list-style-type: none"> • Remain calm and follow instructions • Put down any items in your hands (i.e., bags, jackets) • Raise hands and spread fingers • Keep hands visible at all times • Avoid quick movements toward officers such as holding on to them for safety • Avoid pointing, screaming or yelling • Do not stop to ask officers for help or direction when evacuating
<p>2. HIDE OUT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hide in an area out of the shooter's view • Block entry to your hiding place and lock the doors • Silence your cell phone and/or pager 	
<p>3. TAKE ACTION</p> <ul style="list-style-type: none"> • As a last resort and only when your life is in imminent danger • Attempt to incapacitate the shooter • Act with physical aggression and throw items at the active shooter 	
<p>CALL 911 WHEN IT IS SAFE TO DO SO</p>	<p>INFORMATION</p> <p>YOU SHOULD PROVIDE TO LAW ENFORCEMENT OR 911 OPERATOR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Location of the active shooter • Number of shooters • Physical description of shooters • Number and type of weapons held by shooters • Number of potential victims at the location

Obrázek 5 – Líc letáku vydaného Ministerstvem vnitřní bezpečnosti USA
(U.S. Department of Homeland Security, 2018)

Nad rámec úřadů federální vlády USA je dané téma důležitým i pro instituce a organizace na lokální úrovni. Z toho důvodu si některé organizace vydávají vlastní příručky, ať už se jedná o školská zařízení nebo například i pojišťovny. Jednou z takových je například úřad, který zajišťuje komerční pojištění školských zařízení v rámci sanfranciské oblasti v Kalifornii. Společnost North Bay Schools Insurance Authority vydala svoji příručku, neboť nebezpečí útoku aktivního střelce je pro taková zařízení značně vysoké a informovanost studentů i zaměstnanců školských zařízení jednoznačně přispívá ke správnému modelu chování a reakci na takový útok.

5.2 Evropský model chování osob vystavených útoku aktivního střelce

Preferované modely chování v případě útoku aktivního střelce jsou velmi obdobné na americké a stejně tak na evropské odborné úrovni. Oba modely vycházejí z předpokladu, že nejlepší možnou reakcí je útek před útočníkem a opuštění objektu či prostoru, v němž se útok odehrává. Jako druhá možnost Evropou uznávaného modelu chování je ukrytí. I tato fáze je totožná s americkým modelem chování. Rozdíl mezi těmito dvěma hlavními proudy přichází ve třetí fázi, v níž americký model počítá s přímou konfrontací s útočníkem. V evropském modelu chování, po vyčerpání možnosti útoku,

respektive ukrytí, je doporučováno telefonické oznámení na linku tísňového volání. Uskutečnění takového hovoru je předpokládáno po úspěšném útěku, případně z relativního bezpečí úkrytu. Jak vyplývá z uvedeného, evropský model vychází z úspěšného zvládnutí některé ze dvou prvních možností a tedy, že se ohroženým osobám podaří uniknout, případně se ukrýt a následně přivolat pomoc. Obdobně jako je tomu u amerického modelu, řídí se i evropský model chování stanovenými zásadami. (Gouvernement Fr., 2018; Bundesamt für Polizei Fedpol, 2016; The Guardian, 2018)

Jestliže je možnost útěku, mezi hlavní zásady lze zařadit:

- Lokalizovat nebezpečí – určit místo, odkud hrozí nebezpečí, pokusit se stanovit počet útočníků i druh užitých zbraní (střelba, výbuchy, atd.).
- Bezpečná zóna útěku – součástí únikového koridoru by měla být možnost krýt se za překážkami, které by útočnickovi zkomplikovali zasáhnout případnou obětí.
- Poskytnutí pomoci a varování – pokud to neohrozí či nezvýší riziko pro osobu, která se snaží utéct, případně ukrýt, měla by taková osoba poskytnout pomoc zraněným či starším osobám, případně další osoby varovat před hrozícím nebezpečím. (Gouvernement Fr., 2018; Bundesamt für Polizei Fedpol, 2016; The Guardian, 2018)

Druhou možností, kterou uvádí evropské modely chování je ukrytí:

- Dveře – úkryt s možností uzavření dveří, v lepším případě jejich uzamčení.
- Barikáda – za použití všeho dostupného se pokusit co nejvíce znemožnit útočnickovi vstup do úkrytu.
- Ticho a tma – v úkrytu musí být vypnuta, případně v tichém režimu veškerá přístupná elektronika, zhasnuta světla, projektory, a další.
- Výhodná pozice – v rámci úkrytu si najít nejvhodnější místo, co nejdále od oken, dveří, za pevnou clonou. (Gouvernement Fr., 2018; Bundesamt für Polizei Fedpol, 2016; The Guardian, 2018)

Poslední fází, která je implementována do evropského modelu chování v případě útoku aktivního střelce, je telefonické oznámení útoku na linku tísňového volání. Tato možnost není nijak kodifikována a předpokladem jejího řádného využití je schopnost operátora

vytěžit oznamovatele o veškeré relevantní informace a současně poradit případným obětem, jak se v dané situaci chovat.

Příslušné úřady evropských států, v rámci problematiky ochrany před útoky aktivního střelce a vytváření metodiky vhodného chování a reakcí na takový útok, vydaly příručky, s jejichž pomocí se snaží zvyšovat povědomí svých občanů o tomto palčivém tématu.

Stejně grafické zpracování metodického návodu pro krizové situace v případě teroristického útoku bylo vydáno pro občany německy mluvících zemí (Obr. 6).

Obrázek 6 – Metodika dle Spolkového úřadu policie Švýcarska
(Bundesamt für Polizei Fedpol, 2016)

I v této metodice se zcela odráží standardizované kroky, respektive činnosti, jak jsou popsány výše a tedy útek, úkryt a oznámení na linku tísňového volání. (Bundesamt für Polizei Fedpol, 2016)

Dalším příkladem takové příručky, resp. letáku (Obr. 7) je produkt, který je součástí kampaně reagující na teroristické útoky z listopadu 2015, které si v centru Paříže vyžádali celkem 130 obětí na životech. (Idnes.cz, 2015)

Obrázek 7 – Informační leták vydaný francouzskou policií (Gouvernement Fr., 2018)

Informační leták nese v českém překladu název „*Jak reagovat v případě teroristického útoku*“, a jeho výhodou je zdařilé grafické zpracování doprovázené textovým popisem vhodných činností. (Gouvernement Fr., 2018)

Leták zpracovaný francouzskými úřady byl inspirací pro sousední Španělsko, kde byl přeložen do španělštiny a bez grafických změn je používán. (Batista, 2018)

Nad rámec oficiální informační kampaně byly například ve Velké Británii na toto téma natočeny videoklipy, které názorně prezentují stres v situaci, do níž se potenciální oběti

mohou dostat a provází diváka vhodným způsobem chování a reakcemi na útok aktivního střelce. (The Guardian, 2018)

5.3 Model chování osob vystavených útoku aktivního střelce v České republice

Tato diplomová práce si klade za cíl odstranit zásadní nedostatek v metodice chování potenciálních obětí útoku aktivního střelce, který spočívá především v absenci jejího zpracování do metodické příručky, případně informačního letáku s širokým dosahem na českou populaci. Stejně jako ve zbytku světa, i v české republice rezonuje toto téma ve sdělovacích prostředcích, neboť útoky aktivních střelců se nevyhnuly ani ČR. Pro osoby, které se o předmětné téma zajímají a jsou schopni a ochotni si tyto informace vyhledat, byla natočena epizoda s názvem Aktivní útočník, začleněna do cyklu dokumentárních filmů Stav ohrožení. (Česká televize, 2017) Tématem a jeho zpracováním se zabývalo i příslušné oddělení Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy. Po zvýšeném zájmu veřejnosti o dané téma byl upraven původní plán zaměřit se na rizika a chování při útoku aktivního střelce v prostředí školských zařízení a došlo k jeho rozšíření o ohrožené objekty a místa i mimo tyto instituce. (PČR KŘ Policie hl. m. Prahy, 2018)

Z uvedených materiálů rezultuje příklon k americkému modelu chování, kdy odborníci nabádají potenciální oběti útoku aktivního střelce k využití třech možností reakce, kterými jsou útek, ukrytí a jako třetí a poslední možností je útok směřovaný vůči agresorovi. (Česká televize, 2017)

Obdobně jako v jinde ve světě, apelují odborníci i u nás na dodržení určitých zásad platných pro možnosti či fáze reakce na krizovou situaci.

Jestliže je možný útek, je kladen důraz na:

- Identifikaci hrozby – druh a způsob útoku (střelba, výbuchy, křik).
- Nezdržovat se na místě – setrváním na místě, vyjma úkrytu, se zvyšuje riziko pro potenciální oběť. Cílem je tedy co nejdříve vyhodnotit a využít únikovou cestu.
- Lokalizace útočníka – po zjištění, kde se odehrává útok, pokusit se o útek jiným směrem, co nejdále od nebezpečí. (Česká televize, 2017)

V situaci, kdy k útěku není čas nebo prostor, je vhodným řešením vyhledání úkrytu. I tato fáze má svá specifika a úspěšné ukrytí vyžaduje dodržení následujících zásad:

- Dveře – vhodný úkryt by měl být za zavřenými dveřmi, ideálně uzamykatelnými.
- Barikáda – pro znemožnění vstupu do úkrytu je vhodné použít veškerý nábytek, který se v úkrytu nachází, případně jakákoliv věc, která vstup útočnicka do úkrytu znesnadní.
- Ticho – v prostoru úkrytu by nemělo být aktivní žádné elektronické zařízení, které by ukryté osoby mohlo prozradit. Taková elektronika by měla být v tichém režimu, světla v místnosti zhasnuta a osoby ukryty za vhodnými clonami, co nejdále od oken a dveří.
- Tísňové volání – za předpokladu, že ukryté osoby, případně osoby, kterým se úspěšně podařil útek do bezpečného prostoru nebo vzdálenosti, je důležité informovat prostřednictvím linky tísňového volání Policii ČR, respektive složky IZS. (Česká televize, 2017)

Dle tvůrců dokumentu může dojít k situaci, kdy se do úkrytu pokouší dostat další osoba. Vzhledem k tomu, že ukryté osoby si nemohou být jisti tím, o koho se jedná, je důrazně doporučeno nepouštět další osoby do uzavřeného úkrytu. Toto platí i v situaci, kdy osoby v úkrytu poznají osobu vně úkrytu, neboť se může jednat o lest ze strany útočnicka, který používá takovou osobu jako návnadu. Vpuštění další osoby do úkrytu je spojeno s nutností odstranění vytvořené barikády a její následné zřízení, což na určitý čas ponechává úkryt hůře chráněný. (Česká televize, 2017)

V případě, že bezprostředně hrozí vniknutí střelce do úkrytu, je, dle tvůrců dokumentu České televize a odborníků, kteří na tomto projektu spolupracovali, nutno být připraven na útok směřující vůči aktivnímu střelci. Na tuto mezní situaci by ukryté osoby měly být připraveny a již při ukrývání počítat s tím, že k ní může dojít. Ukryté osoby by měly mít při sobě předměty, které bude v případě nutnosti možné použít jako zbraně. Situace, kdy se jednotlivec nebo skupina ukrytých osob bude muset postavit vůči agresorovi je zcela ultimátní a pakliže nastane, je téměř jisté, že skončí smrtí či vážným zraněním na jedné ze zúčastněných stran. (Česká televize, 2017)

Uvedený dokument, respektive videoklip, bohužel nemůže mít takový dosah napříč populací, neboť jeho zhlédnutí je podmíněno zájmem, který musí koncový divák projevit.

Oproti tomu leták, který je součástí edukačních procesů, může být implementován do jakékoliv informační kampaně, včetně multimediální, má ambici zasáhnout populaci napříč generacemi i sociálními vrstvami.

6 ANALÝZA RIZIK ÚTOKU AKTIVNÍHO STŘELCE VYBRANÝMI METODAMI

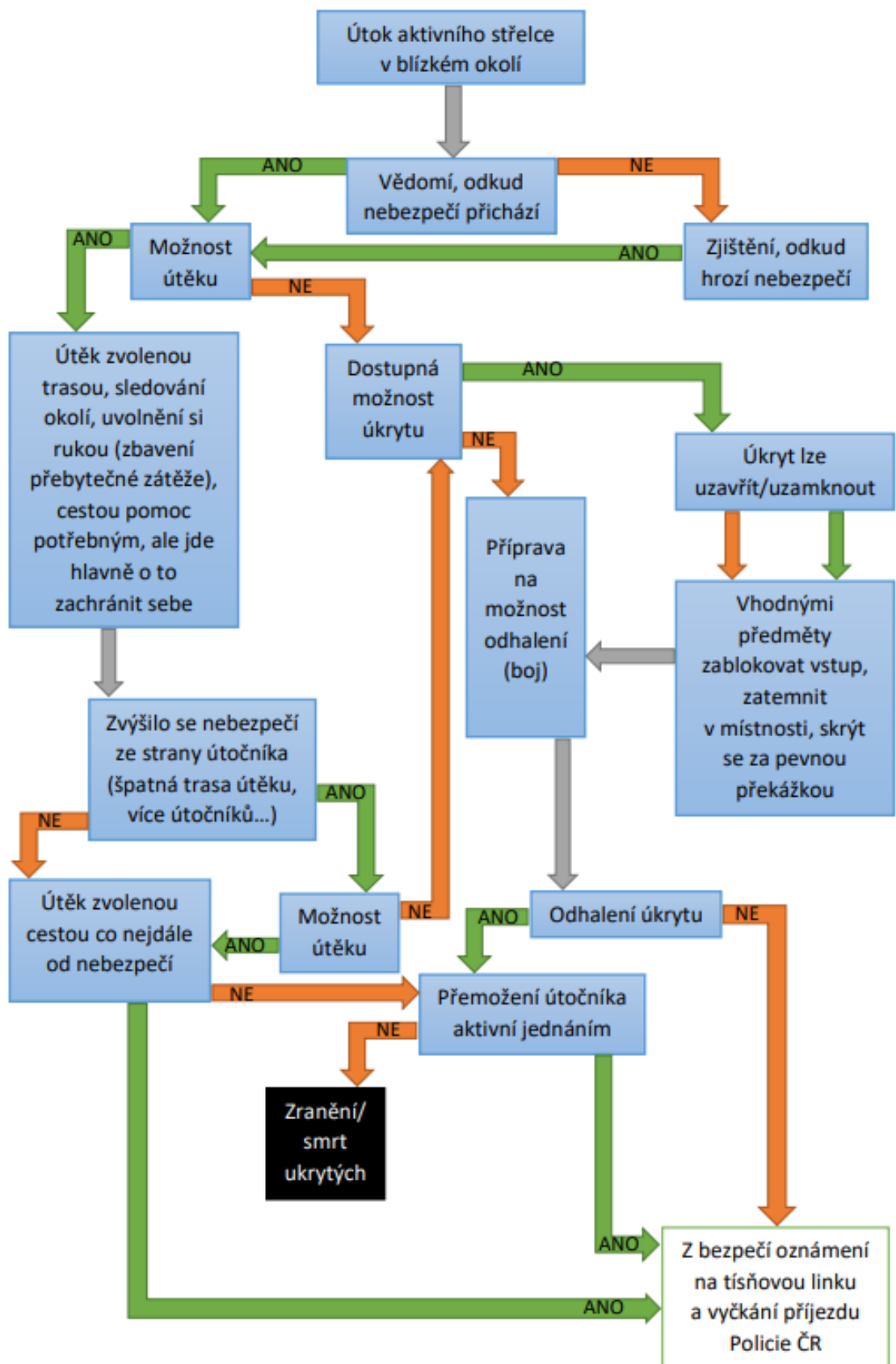
V rámci diplomové práce byla definována rizika provázející a vyplývající z provedení útoku aktivním střelcem. Byť se jedná o velmi nepředvídatelné jednání jednotlivých útočníků nebo malých skupin, lze najít rysy, které mají skutky a zejména chování agresora potažmo ohrožených osob, společné.

6.1 Aplikace metody analýzy stromu události na rizika útoku aktivního střelce

Výše uvedené modely chování, které jsou uplatňovány při útoku aktivního střelce na americkém území a ve vybraných evropských zemích, byly podrobeny důkladné komparaci. Výstupem bylo určení rizik v rámci vyvíjející se situace při mimořádné události, kdy je osoba nacházející se v blízkosti útočníka bezprostředně nebo potenciálně ohrožena na životě zdraví. Po stanovení rizik útoku aktivního střelce byla zvolena vhodná metoda pro analýzu takových rizik. Jako nejlépe uplatnitelnou metodou za účelem modelace útoků a definování postupů s cílem eliminace dopadů na život a zdraví ohrožených osob se ukázala metoda Analýzy stromu událostí – Event Tree Analysis.

Použitím této vybrané metody analýzy rizik je možno sledovat průběh nastalé situace, jak se vyvíjí v závislosti na okolnostech a to především na možnost pozitivní, případně negativní reakce na nastolený problém. Zpracování této graficko statistické metody do systémového stromu podává názorný přehled o tom, jaká rizika existují v definovaném procesu, kterým je v této diplomové práci útok aktivního střelce.

Jak ukázala aplikovaná metoda analýzy stromu událostí (Obr. 8), útok aktivního střelce je událost, která prodělává svůj vývoj v čase a prostoru. Je ovlivňován překážkami, které s cílem způsobit co největší škody překonává útočník, a které stejně tak ovlivňují chování osob, jež se před jednáním aktivního střelce snaží zachránit. Z analýzy vybraných modelů chování vyplývají postupné kroky, dílčí fáze, při jejichž splnění je riziko útoku aktivního střelce v ideálním případě odstraněno, častěji však alespoň omezeno a osoby, které se těmito kroky řídí, přežijí běsnění útočníka bez fyzické újmy.

Obrázek 8 – Grafické znázornění užití metody ETA na rizika útoku aktivního střelce (zpracování vlastní)

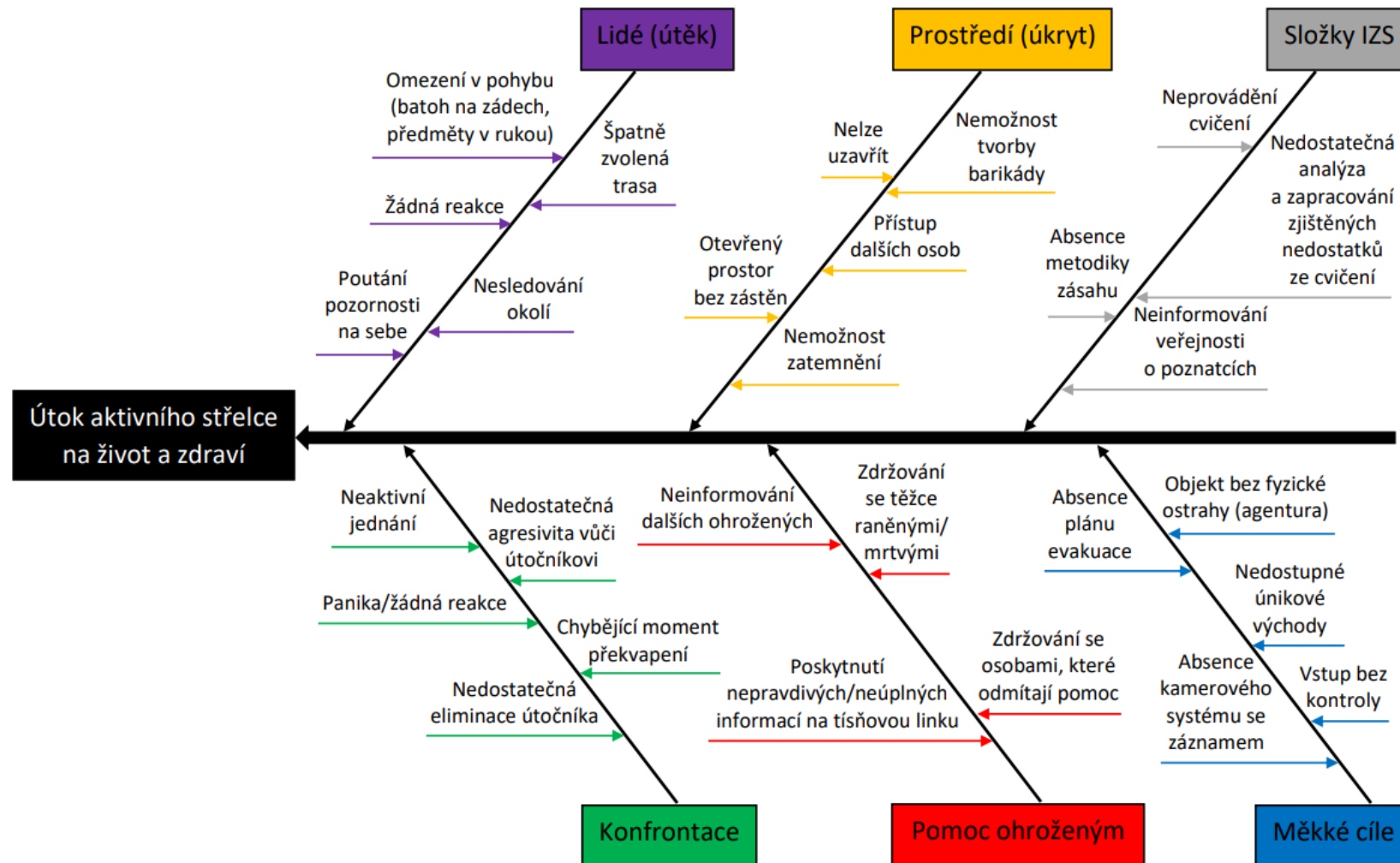
Základní podmínkou pro správnou reakci osob vystavených riziku plynoucímu z útoku aktivního střelce je **vědomí, odkud toto nebezpečí přichází**, tedy kde se střelec nachází. Po zjištění této skutečnosti je nutno posoudit svou situaci s důrazem na **možnost útěku** do bezpečí. Je-li tato možnost dostupná je nutno vydat se na **útěk zvolenou trasou**, kdy na této trase by se neměli nacházet významné překážky či slepé uličky. Při útěku neopomenout **sledovat okolí**, případně reagovat změnou zvolené trasy. Pro snazší pohyb na útěku není vhodné nést v rukou, ale ani na zádech břemena, které by osoby zpomalovaly, případně je omezovaly v pohybu (**zbavení přebytné zátěže**). V rámci svých možností **cestou** poskytnout **pomoc potřebným**. Může nastat situace, kdy se osoba na útěku snaží pomoci jiné, které je v šoku a snaze o pomoc brání. V takovém případě je důležité myslet na to, že **jde hlavně o to zachránit sebe**. Při útěku hrozí, že se **zvýší nebezpečí ze strany útočnicka**, ať už toto pramení ze špatně zvolené trasy útěku či se jedná například o čin spáchaný více útočnickými a na útěku před jedním z nich se osoby ocitnou v bezprostředním ohrožení dalším. V takovém případě je nutné okamžité vyhodnocení situace ve vztahu ke hrozícímu riziku a případně reagovat úpravou únikové trasy **co nejdále od nebezpečí**, kde bude možno **učinit oznámení na tísňovou linku a v bezpečí vyčkat na příjezd Policie ČR** a dalších složek IZS. Tato ideální varianta však může být ohrožena subjektivními, ale i objektivními faktory. Subjektivními může být například neznalost prostředí a mezi objektivní lze zařadit stav, kdy útěk není proveditelný. Jako další fáze po nemožnosti nebo neúspěšnosti provedení útěku je **možnost úkrytu**. Ideální **místo pro úkryt** by mělo mít dveře, které **lze uzavřít** a v lepším případě **uzamknout**. Ať už lze úkryt uzavřít či nikoliv, je důležité použít dostupné předměty, které se nacházejí v úkrytu ke tvorbě **barikády, která zablokuje vstup do úkrytu**. Pokud je to možno, je vhodné místnost, ve které je **úkryt** vytvořen, **zatemnit** a snížit tak možnost orientace útočnicka, **skrýt se za pevnou překážkou** a **ztlumit veškerou elektroniku**, případně vypnout veškeré přístroje vydávající jas. Jestliže se v úkrytu nachází více osob najednou, měly by spolupracovat na všech popsaných činnostech směřující ke zvýšení jejich bezpečnosti a snížení rizik plynoucích z probíhajícího útoku aktivního střelce. Přestože se to může zdát necitlivé, existuje možnost, že ukryté osoby odmítnou vpustit do úkrytu další osoby a to dokonce ani ty, které ukryté osoby poznají po hlase. Tato situace může být vyvolána lstí útočnicka, který použije rukojmí, aby se dostal do úkrytu a mohl tak zaútočit na osoby v něm. Osoby, které se nacházejí v úkrytu, by měly být **připraveny na možnost odhalení** a také boj o holý život a za tímto účelem provést nezbytné kroky, jako například shromáždění předmětů, které je možno házet na útočnicka nebo použít

k úderům směřujícím proti střelci. Jestliže dojde k **odhalení úkrytu**, osoby v něm by se **spoluprací na aktivním jednání** měly pokusit **přemoc útočníka**. Jako ideální se jeví předchozí stanovení rolí a činností, kdy například některé osoby se pokusí podrazit nohy střelci, jiné se zaměří na jeho odzbrojení a další se za pomoci věcí nalezených v úkrytu snaží znehybnit útočníka a tím ukončit jeho vražedné jednání. Vzhledem k tomu, že tato situace je v případě útoku aktivního střelce absolutní mezní, je zde vysoká míra pravděpodobnosti, že tento pokus o eliminaci agresora skončí **zraněním** a pravděpodobně i **smrtí ukrytých osob** či osob, které se při pokusu o útěk ocitnou bezprostředně proti útočníkovi. Jakkoliv tato možnost není v metodice rozšířená ve vybraných evropských zemích zmiňována, lze považovat za důležité ji do metodiky chování pro ČR zapracovat, neboť pokud se tyto osoby nepokusí útočníka zastavit, velmi pravděpodobně bude proti nim směřovat jeho útok, který tak jako tak skončí jejich zraněním či smrtí. Spoluprací, aktivním až agresivním jednáním proti útočníkovi je zvýšena naděje, že útok bude tímto ukončen. Osoby, které utečou, ukryjí se do příjezdu Policie ČR, případně přemohou a zneškodní útočníka, by po učinění oznámení na tísňovou linku měly na svých místech vyčkat pokynů zasahujících složek. Tyto osoby by především vůči Policii ČR měly vystupovat se zdviženými pažemi a prsty od sebe, aby bylo jasně patrné, že nejsou ozbrojeny a sami tím zabrání možnému fatálnímu omylu, neboť Policie ČR nemusí mít doposud objekt pod kontrolou ani nemusí mít jasný popis pachatele.

Metoda ETA provedla hodnocení průběhu útoku aktivního střelce a definovala rizika, která působí na osoby bezprostředně vystavené jednání útočníka. Napomohla určit a standardizovat fáze, které jsou zapracovány do metodické příručky, která je hlavním cílem této diplomové práce.

6.2 Aplikace diagramu příčin a následků na rizika útoku aktivního střelce

Metoda analýzy rizik spočívající v grafickém znázornění příčin a následků do diagramu je obecně známá jako diagram rybí kosti, nebo též Ishikawa diagram, pojmenovaná podle svého zakladatele, kterým byl japonský univerzitní profesor Kaoru Ishikawa. Pomocí této metody je jednoduše znázorněno, že každý následek je způsoben definovanou příčinou. (Management Mania, 2015)

Obrázek 9 – Grafické znázornění užití metody příčin a následků (Ishikawa diagram) na rizika útoku aktivního střelce (zpracování vlastní)

Aplikací metody příčin a následků znázorněnou Ishikawa diagramem (Obr. 9) na rizika útoku aktivního střelce bylo zjištěno, že k dokonanému útoku aktivního střelce, který cílí na život a zdraví osob nacházejících se v prostoru nebo objektu, kterému je vystaven jeho útok dochází nejčastěji z více příčin. Skutečnost, zda dojde ke ztrátám na životech je možno ovlivnit více faktory. Předpoklad adekvátního zásahu Policie ČR, potažmo složek IZS se očekává a na jeho kvalitě a rychlosti tyto složky spolupracují při koordinovaných cvičeních a modelových situacích. Objekty a prostory, které jsou označeny coby potenciální měkké cíle, zavádějí do svých stanov a řádů vhodná bezpečnostní opatření, kterými jsou povinni se řídit zaměstnanci i návštěvníci takových objektů. Jako zásadní se ale ukázala připravenost samotné veřejnosti, která musí být dostatečně informována o možnostech reakce na danou situaci. Tím, že bude mezi veřejnost rozšířen vhodný model chování, bude eliminován stav, kdy ohrožené osoby nevědí, co dělat a útočník snáze napáchá větší škody.

Tak jako provedená analýza rizik útoku aktivního střelce metodou ETA, poukázala metoda příčin a následků na vhodnost vypracování vhodné metodiky, která je volně šířitelná mezi občany ČR. Jak již bylo uvedeno v textu práce, byť je prevence vůči nepředvídatelným útokům aktivního střelce komplikovaná, je vždy snazší se pokusit o co největší osvětu a provedení vhodných preventivních opatření, nežli odstraňovat následky, zvláště v situaci, kdy je cíleno na životy a zdraví osob.

7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

V rámci sběru dat pro vypovídající hodnoty bylo osloveno celkem 200 respondentů. Pro analýzu bylo vráceno 163 vyplněných dotazníků (Příloha P I), kdy 3 z nich byly vyřazeny z důvodu chybného vyplnění, a k vyhodnocení bylo tedy využito 160 dotazníků. Návratnost správně a úplně vyplněných dotazníků je tedy 80 % z oslovených respondentů.

Jednotlivé otázky byly samostatně analyzovány a jejich vyhodnocení graficky zpracováno (Příloha P II).

Na počátku dotazníku byla zjišťována demografická struktura respondentů, ze které vyplynulo, že šetření se zúčastnilo 95 žen (60 % respondentů), 63 mužů (39 %) a ve 2 případech (1 %) nebylo dotazovanou osobou uvedeno pohlaví (Příloha P II – Graf 2 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 1).

Zjistit věkové rozložení respondentů bylo smyslem druhé otázky dotazníku. Analýza ukázala, že nejvíce zastoupenou skupinou jsou lidé v produktivním věku 31 – 40 let, kde se zapojilo 41 respondentů (26 %), mladých lidí ve věkové skupině 21 – 30 let se zúčastnilo 29 respondentů (18 %). Za těmito skupinami byla v počtu 27 respondentů (17 %) zastoupena věková kategorie 41 – 50 let a v kategorii 51 – 60 let odpovídalo na otázky dotazníku 25 respondentů (16 %). Dospívající ve věku 15 – 20 let se zúčastnili průzkumu v počtu 20 respondentů (12 %) a osoby v předdůchodovém a důchodovém věku 61 a více let byly zastoupeny 18 respondenty (11 %) (Příloha P II – Graf 3 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 2).

Informace o nejvyšším dosaženém vzdělání respondentů byla získána prostřednictvím třetí otázky. Analýza odpovědí respondentů ukázala, že nejčastěji odpovídala skupina středoškolsky vzdělaných, kteří svá studia zakončili maturitou – 58 respondentů (36 %). Vyučení (33 respondentů = 21 %) a vysokoškolsky vzdělaní, kterých bylo 31 respondentů (19 %) měli obdobné zastoupení, stejně jako podíl respondentů se základním vzděláním, kdy se jich do průzkumu zapojilo 21 (13 %) je obdobný jako osob s nejvyšším dosaženým vyšším odborným vzděláním – celkem 17 respondentů (11 %) (Příloha P II – Graf 4 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 3).

Vyhodnocení dotazníku dle zaměstnání respondentů měla za cíl otázka číslo 4. Z analýzy odpovědí na tuto otázku bylo zjištěno, že výzkum zasáhl široké spektrum respondentů. Nejpočetněji se ho zúčastnili osoby pracující u bezpečnostních složek – 25 respondentů (16 %), ze zdravotnického prostředí se zapojilo celkem 23 respondentů (14 %),

21 zaměstnanců ve školství (13 %) spolu se 12 studenty (8 %) tvoří významnou část respondentů, stejným podílem 16 osob (10 %) se zapojili pracovníci v administrativě a ve státní a veřejné správě. Významnou měrou přispěly i osoby na mateřské/rodičovské dovolené – 10 osob (6 %). Podstatnou část analyzovaných dotazníků odevzdaly i osoby samostatně výdělečně činné – 15 dotazníků (9 %) a osoby z jiných než vyjmenovaných profesí – 12 osob (8 %). Přínos dalších skupin jako jsou osoby pracující v průmyslu a ve výrobě – 5 osob (3 %), v zemědělství – 3 osoby (2 %), ale i dvou osob bez zaměstnání (1 %), je důležitý pro relevantnost vzorku široké společnosti občanů ČR (Příloha P II – Graf 5 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 4).

V páté otázce odpovídali respondenti dle svých pocitů, zda považují za bezpečné v prostředí, ve kterém žijí. Více než polovina všech dotazovaných odpověděla kladně. Největší zastoupení měla odpověď „Spíše ano“ – 63 respondentů (40 %) a odpověď „Ano“ 24 respondentů (15 %). Zajímavou skutečnost ukázala analýza odpovědí na tuto otázku, neboť celých 35 % dotazovaných (56 osob) nikdy nepřemýšlela nad tím, jestli žijí v bezpečném prostředí. Z pohledu bezpečnosti své okolí vnímá negativně 10 % osob. 10 respondentů vyznačilo odpověď „Spíše ne“ a 7 dalších „Ne“ (Příloha P II – Graf 6 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 5).

Jak důležité je dostat toto téma mezi lidi ukázala analýza odpovědí na otázku č. 6, která se respondentů ptala, zda znají pojem „Aktivní střelec“. Kladně odpovědělo 39 % respondentů („Spíše ano“ 41 osob = 26 %, „Ano“ 21 osob = 13 %) a záporně na položenou otázku odpovědělo celkem 61 % respondentů (odpověď „Spíše ne“ zvolilo 48 osob = 30 % a odpověď „Ne“ 50 osob 31 %) (Příloha P II – Graf 7 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 6).

Za účelem orientace případné informační kampaně, bylo cílem otázky č. 7 zjistit, z jakých zdrojů se občané dozvídají dostupné informace. Vzhledem k výsledkům odpovědí předchozí otázky č. 6 nebylo překvapením, že na otázku ohledně zdroje informací o aktivním střelci neodpověděli všichni respondenti. Z celkového počtu 160 analyzovaných dotazníků byla odpověď vyznačena pouze 71 z nich, což činí 44 % z odevzdaných 160 dotazníků. Jako hlavní zdroj informací, a to celkem v 45 případech (63 % odpovědí) respondenti uvedli televizní/rozhlasové vysílání. Další početně nejvíce zastoupený zdroj byl vybrán internet. Ten uvedlo 12 osob (17,5 %), které na otázku odpověděly. Rodinu a přátele, případně školu zvolili shodně 4 respondenti (5,5 %) a tištěná média uvedli dva respondenti (3 %). Zaměstnání coby zdroj informací o útoku aktivního

střelce nevybral žádný z respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli (Příloha P II – Graf 8 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 7).

Projevení zájmu o samostatné cílené získání informací prostřednictvím dostupných zdrojů zjišťovala otázka č. 8. Nejčastější odpovědí bylo, že si respondenti iniciativně informace neobstarávali, čerpali pouze z médií. Tuto odpověď uvedlo 85 osob (53 %). Žádný zájem o téma neprojevovalo 50 respondentů (31 %). Obrázek na základě informací z médií si vytvořilo 16 respondentů (10 %) a iniciativně si obstarávalo dostatek informací o problematice aktivního střelce 9 respondentů dotazníku (6 %) (Příloha P II – Graf 9 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 8).

Z odpovědí na otázku č. 9 vyplynulo, že větší polovina respondentů (90 osob = 56 %) považuje za možný útok aktivního střelce na území ČR a dalších 45 osob (28 %) vnímá riziková místa jako pravděpodobnější cíle takového útoku. Pouze 5 respondentů (3 %) odpovědělo, že na území ČR nehrozí útok aktivního střelce. Naproti tomu celých 13 % dotázaných (20 osob) nebylo schopno odpovědět, případně nad tímto nikdy neuvažovalo (Příloha P II – Graf 10 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 9).

Na předchozí otázku navazuje otázka č. 10, na kterou odpovídali ti respondenti, podle nichž hrozí útok aktivního střelce na rizikových místech v ČR. Odpovědi se v rámci dotazníku sešlo 45 (28 % všech odevzdaných dotazníků). Tito respondenti ve svých odpovědích nejčastěji volili, že nejvíce hrozí útok v krajských městech nebo v Praze – 21 osob (47 % z odpovědí) a další nejčastější odpovědí bylo, že tento útok hrozí ve všech městech. Tuto odpověď zvolilo 13 odpovídajících respondentů, což tvoří 29 % z odpovědí. Nejméně rizikové byly vyhodnoceny vesnice. Tuto možnost si vybrali 4 respondenti (9 %). Jako pravděpodobnou variantu, že se útok aktivního střelce odehraje mimo zastavěné a osídlené obce v ČR, považuje 7 respondentů této otázky (15 %) (Příloha P II – Graf 11 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 10).

Vyhodnocení otázky č. 11 ukazuje, jaká místa koncentrace osob jsou respondenty považována za nejvíce pravděpodobné cíle útoku aktivního střelce. Byla zde dána možnost výběru více než jedné z nabízených možností. Nejčastěji si respondenti vybírali místa větší koncentrace osob bez konkrétního určení (99 hlasů), dále pak sportovní stadiony při konání sportovních nebo kulturních akcí (78) a za více riziková byla označena i školská zařízení (72). Obdobný počet hlasů získala obchodní centra (55), kulturní zařízení (53) a volná prostranství, kde dochází příležitostně ke zvýšené koncentraci osob (52 hlasů). Z nabízených variant byly za nejméně riziková označeny církevní stavby (25 hlasů)

a především prostředky hromadné dopravy (8) (Příloha P II – Graf 12 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 11).

Schopnost vnímání okolí a rozpoznat nebezpečí v podobě potenciálního aktivního střelce byla námětem otázky č. 12. Respondenti nejčastěji uváděli, že si lidí okolo nevšímají, tedy by nepoznali hrozící nebezpečí. Těchto odpovědí se sešlo celkem 91, což je 57 % z celkového počtu respondentů. Následovala odpověď „Spíše ne, každý se může jevit odlišně“ – 30 respondentů (19 %), která vychází z individuálního vnímání a hlavně chování jednotlivců. Tedy co může připadat podezřelé jednomu, je jiného běžné chování. 23 respondentů (14 %) nevědělo na co se zaměřit. Dalších 14 odpovídajících respondentů (9 %) se vyjádřilo, že si okolí všímají a pravděpodobně by podezřelého odhalili. Přesvědčení o tom, že by s jistotou rozpoznali hrozící nebezpečí a útočníka, si byli dva respondenti, což tvoří 1 % respondentů, kteří se zapojili do výzkumu (Příloha P II – Graf 13 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 12).

V rámci otázky č. 13 bylo smyslem zjistit, jaký způsob chování by preferovali v případě, že se dostanou do situace, kde by čelili útoku aktivního střelce. Celých 24 % respondentů (39 odpovědí) uvedlo, že by pravděpodobně vůbec nereagovali a obdobně velká část (41 respondentů = 26 %) neví, jak se zachovat. Dobrou zprávou je, že další odpovědi v podstatě kopírují modely chování, jak jsou stanoveny odborníky. 44 respondenti (27 %) uvedli, že by zvolili úkryt, dalších 32 (20 %) by se snažilo z místa utéct). Boj v nutném (4 hlasy = 3 % respondentů), anebo v každém případě (0 hlasů), byla spíše okrajová odpověď, i když tato varianta také může nastat a je vhodné s ní počítat (Příloha P II – Graf 14 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 13).

Respondenti byli v rámci výzkumu dotazováni (otázka č. 14), zda by v případě, že by existoval dostupný návod s modelem chování v případě útoku aktivního střelce, byli schopni reagovat dle této metodiky. Většinou byly voleny kladné odpovědi. 93 respondentů (58 %) uvedlo, že by se dle okolností snažili řídit návodem, dalších 22 respondentů (14 %) si bylo jisto, že by se dokázali návodem řídit, avšak 45 respondentů (28 %) uvedlo, že by je v této situaci ovládl strach a pravděpodobně by nedokázali reagovat nijak, ani dle příručky (Příloha P II – Graf 15 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 14).

Smyslem otázky č. 15 bylo zjistit, kam orientovat případnou kampaň a to na základě informací o tom, kde by respondenti tyto informace hledali. Nejčastěji by si tyto informace respondenti snažili opatřit přímo na Policii ČR, což uvedlo 109 respondentů (68 %).

Obdobný počet odpovědí měly možnosti elektronických (25 respondentů = 16 %) a tištěných médií (21 respondent = 13 %). Do prostředí své rodiny či přátel by se pro tyto informace neobrátil ani jeden respondent a jako jinou možnost si zvolilo svou odpověď 5 dotazovaných (3 %) (Příloha P II – Graf 16 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 15).

Důvěryhodnost Policie ČR ve vztahu k systémové ochraně osob při útoku aktivního střelce bylo tématem otázky č. 16. Analýzou odpovědí respondentů bylo zjištěno, že v této obtížně predikovatelné situaci se činnost Policie ČR netěší důvěře občanů, neboť negativně na tuto otázku odpovědělo celkem 74 % dotazovaných („Určitě ne“ – 46 hlasů = 29 %, „Spíše ne“ – 72 hlasů = 45 %). Oproti tomu 28 % respondentů Policii ČR v tomto důvěřuje („Určitě ano“ – 13 hlasů = 8 %, „Spíše ano“ – 24 hlasů = 15 %) a 5 respondentů (3 %) si odpovědi není jisto (Příloha P II – Graf 17 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 16).

Odpovědi na otázku č. 17 odrážejí názory respondentů na možné způsoby snížení rizika útoků aktivních střelců. Z analýzy je patrná minulost ČR, kdy tato byla historicky zbrojařskou zemí. Nejčastěji respondenti volili psychologické vyšetření žadatelů o zbrojní průkaz (65 respondentů = 41 %) a dále možnost namátkových zdravotních kontrol držitelů zbrojních průkazů. Tuto odpověď uvedlo 48 respondentů (30 %). Další z četných odpovědí byla snazší dostupnost zbraní ke zvýšení možnosti ochrany sebe a jiných osob, kdy toto vybralo 29 respondentů (18 %) a nejméně respondentů je pro přísnější podmínky pro získání zbrojního průkazu a možnosti legálně držet zbraň (18 odpovědí = 11 %) (Příloha P II – Graf 18 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 17).

V otázce č. 18 jde o ověření možnosti občanů ČR se aktivně bránit pomocí legálně držené střelné zbraně. Bylo zjištěno, že 44 respondentů (28 %) je držitelem zbrojního průkazu a nejméně jednu zbraň vlastní. Dalších 31 respondentů (19 %) sice zbrojní průkaz má, ale zbraň nevlastní a kladně se k tématu staví i 27 (17 %) respondentů, kteří zvažují pokusit se o získání zbrojního průkazu. Zbýlých 58 respondentů (36 %) nemá zbrojní průkaz, ani o jeho získání neuvažuje (Příloha P II – Graf 19 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 18).

Analýzou dotazníkového šetření na reprezentativním vzorku 163 respondentů vyplynulo, že metodická příručka obsahující návod správných reakcí a vhodného chování potenciálních obětí útoku aktivního střelce, by pro širokou veřejnost mohla být přínosná, neboť informovanost může napomoci snížení počtu obětí takového útoku.

Z odpovědí byla zjištěna skutečnost, že v rámci ochrany při již probíhajícím útoku aktivního střelce velká část veřejnosti nedůvěřuje Policii ČR. Současně s tímto výzkum ukázal, že nemalé procento občanů ČR je ozbrojena, má tuto možnost anebo o ní uvažuje. Jako určitý paradox se ukázalo, že pro respondenty je zásadní ověření zdravotního stavu žadatelů či držitelů zbrojního průkazu, kdy současně nejsou příliš nakloněni zpřísnování podmínek pro získání zbrojního průkazu. Náklonnost ke zbraním je v českých zemích zakořeněna historicky, neboť na našem území v nedávné minulosti fungovaly desítky zbrojovek a i v současnosti jsou významným exportním artiklem do celého světa zbraně české výroby.

8 JAK ZVÝŠIT PŘIPRAVENOST OBČANŮ?

Jak ukázaly předchozí části diplomové práce, téma aktivního střelce a jeho smrtících útoků je velmi obsáhlé a zasahuje široké spektrum objektů i subjektů. Složky IZS prověřují a cvičí svou připravenost. Vyhodnocováním těchto cvičení se tyto složky snaží zlepšovat možnosti systémové ochrany osob před takovými útoky.

Nelze se však spoléhat, že v těchto situacích bude zásah Policie ČR a dalších složek IZS bude dostatečně rychlý, aby zabránil většímu počtu obětí. Na to je útok aktivního střelce příliš nepředvídatelný. Do účinné ochrany, resp. obrany před útoky aktivního střelce je nutno zapojit širokou veřejnost a to především poskytnutím takových informací, které napomohou potenciálním obětem útočnicka zvolit správnou reakci na danou situaci, chovat se dle účinného modelu. Metodická příručka, zpracovaná formou letáku, se jeví jako vhodný způsob rozšíření důležitých informací o tomto tématu, především informovat občany o možných způsobech chování a připravit je na situaci, kdy některé z modelových způsobů chování nejsou možné. Informační leták má vzhledem ke své variabilitě a využitelnosti největší potenciál zasáhnout široké spektrum adresátů, neboť může být distribuován dobrovolníky na místech zvýšené koncentrace osob, jako jsou sportovní a kulturní akce, obchodní centra, náměstí a parky a další. Stejně tak může být k dispozici zájemcům o problematiku například na stojanech s informačními a propagačními materiály v rámci kontaktních pracovišť Policie ČR, veřejných budovách (úřady, knihovny, poštovní úřadovny, a další). Tištěná podoba letáku může být implementována do tiskovin, ať už se jedná o denní tisk, zájmové magazíny, ale také informační magazíny vydávané obcemi v rámci územní působnosti. V neposlední řadě se takový leták může stát součástí internetového prostředí a může být námětem pro zpracování krátkých televizních nebo rozhlasových spotů.

Téma útoků aktivního střelce a připravenosti Policie ČR a individuální ochrany občanů má potenciál zpracování do přednáškového bloku. Na přednášce by se ve spolupráci s Policií ČR mohli podílet i odborníci na poli bezpečnosti osob a objektů, ale i instruktoři sebeobrany, ale také odborníci z problematiky zbraní a střeliva. Nemalou úlohu by ve tvorbě materiálů pro přednáškový blok měli mít kliničtí psychologové nebo psychiatři, ať už za účelem objasnění motivů pachatele, tak pro osvětu na poli procesů, které se odehrávají v mysli oběti.

Vzhledem k tomu, že v českém prostředí doposud nebyla zpracována jednoduchá metodická příručka, která by mohla být takto použita a šířena, je výstupem diplomové práce informační leták (Příloha P III), který obsahuje vhodné modely chování osob přímo zasažených útokem aktivního střelce.

ZÁVĚR

Zpracovaná diplomová práce se zabývala problematikou aktivního střelce a útoků na život a zdraví osob, které netušily, že se mohou stát oběťmi smrtícího řádění útočnicka. V první části se práce zabývala názvoslovím tak, aby se v daném tématu dalo snadno orientovat. Tato část vysvětlila jednotlivé pojmy a pokusila se osvětlit, co může vést jedince, který není nijak radikálně organizovaný, že se rozhodne vzít zbraň a použít ji proti nic netušícím spoluobčanům s cílem usmrtit co nejvíce osob.

Možná preventivní opatření prezentovaná v této práci si kladou za cíl zamezit nebo alespoň eliminovat možnost, že se ozbrojený agresor dostane do takové blízkosti místa s vysokou koncentrací osob, aby touto zbraní mohl zaútočit. Nelze se však pouze spoléhat na technické prostředky, je nutno zapojit příslušné orgány, jejich síly a prostředky k tomu, aby byly schopny reagovat na nastalý útok a aktivního střelce odhalit a eliminovat jeho řádění. Část diplomové práce tvoří rozbor činností složek IZS, který je na místě zásahu, vzhledem k charakteru útoku, veden velitelem Policie ČR. Nicméně bez spolupráce s ostatními složkami IZS by samotná Policie ČR na místě nedokázala obsáhnout veškeré činnosti s takovým zásahem spojené. Jinými slovy, každý má své nezastupitelné místo a je důležité na taktice zákroku pracovat v rámci cvičení a tuto taktiku zdokonalovat napříč zasahujícími složkami.

V úvodu další části je na kazuistice prezentováno, jak se střelci na místě svých útoků chovali, co je vedlo k tomu, že zaútočili, jakou bilanci měl jejich útok a v jaký konec pro samotného útočnicka jeho akt rezultoval.

Porovnáním doporučených modelů chování na území USA, které se s těmito útoky potýkají často, a v některých evropských zemích, byly zjištěny jen drobné rozdíly. V zásadních krocích, kterými by se potenciální oběti měly řídit, se shodli odborníci na obou stranách Atlantiku a tyto doporučené modely chování se odrazily v metodických příručkách zpracovaných na tuto problematiku.

Zvolenou metodou analýzy stromu událostí byla definována a následně vyhodnocena rizika vyplývající z útoku aktivního střelce a výstupy z této analýzy byly uplatněny při tvorbě metodické příručky pro chování osob zasažených útokem aktivního střelce na území ČR.

Aplikací metody příčin a následků bylo zjištěno, že nelze jednoznačně určit jedno téma, které je nejčastější příčinou vzniku škod při útoku aktivního střelce při stanovení rizik s touto situací souvisejících. Přínosem této metody pro výstup diplomové práce je zjištění,

že tak jako se na rizikové situace připravuje Policie ČR spolu s ostatními složkami IZS, dotčenou problematikou se intenzivně zabývají i potenciální měkké cíle. Neméně důležitá informovanost je ovšem občanů ČR, neboť útoky aktivních střelců jsou nepředvídatelné a preventivní osvětové akce mají potenciál napomoci osobám ohroženým takovým útokem při volbě vhodné reakce, respektive modelu chování.

Součástí diplomové práce byla snaha ověřit, jak se občané ČR orientují v dané problematice, a jestli by byli schopni reagovat v případě, kdy by se ocitli v prostoru, ve kterém se útok aktivního střelce odehrává. Splnění tohoto dílčího cíle napomohl výzkum prostřednictvím dotazníkového šetření, který zároveň poukázal na skutečnost, že metodická příručka pro tyto situace v našem bezpečnostním prostředí chybí. Tímto se práce dostala ke třetímu stanovenému cíli, a sice zpracování metodické příručky, která svou uchopitelností dokáže zaujmout a poučit široké spektrum obyvatel. Dostupnost takové metodiky, ať už formou letáku, či inzerce v tiskovinách, ale také v elektronické podobě ke stažení či zhlédnutí je pro zvýšení informovanosti občanů zásadní. K šíření osvěty o problematice aktivního střelce a ochrany před jeho útokem by přispěla i audiovizuální tvorba, například v televizním nebo rozhlasovém vysílání, ale také volně na internetu. Kombinace připravenosti složek IZS a současně vyšší informovanost osob o vhodných způsobech chování při útoku aktivního střelce by mohla zvýšit šanci ke snížení následků útoků aktivního střelce.

Věřím, že tato diplomová práce ve svém zpracování splnila všechny cíle a leták, který je jejím výstupem, by při jeho využití měl pro ochranu našich spoluobčanů smysl.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AGH, Karelet. KOLEKTIV AUTORŮ. Aktivní střelec 2011. *Sborník příspěvků z 8. ročníku konference – medicína katastrof, příprava, praxe*. 1. vyd. Hradec Králové: Zdravotní a sociální akademie Hradec Králové, 2011. s. 7-10. ISBN 978- 80-905089-0-3

Breivik dostal 21 let vězení, neodvolá se. Novinky.cz [online]. Aš: © 2012, 2012, 24.8.2012 [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/breivikdostal-21-let-vezeni-neodvola-se-164463>.

BUNDESAMT FÜR POLIZEI FEDPOL. *Verhaltensregeln bei einem Anschlag*. In: *fedpol.admin.ch* [online]. © 2016 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.fedpol.admin.ch/fedpol/de/home/terrorismus/terrorismusaktuelle-lage/verhaltensregeln.html>

ČESKÁ TELEVIZE. *Stav ohrožení: Aktivní útočník*. In: Česká televize [online]. © 1996 – 2018 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11799999913-stavohrozeni/217562231100001-aktivni-utocnik>

ČESKO. *Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. Vyd. 6. Praha: Armex, 2015. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-36-6.

ČESKO. *Úplné znění zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky*, Praha: Armex, 2021. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-77-9

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4.

Dokumentace IZS. *Hasičsky-zachranný-sbor-ceske-republiky* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/dokumentace-izs-587832.aspx>

Dunblane massacre 20 years on: Time does not heal the horrors. Express & Star [online]. Wolverhampton: © 2016 MNA. All rights reserved, 12.3.2016 [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20191229164917/https://www.expressandstar.com/news/2016/03/12/dunblane-massacre-20-years-on-time-does-not-heal-thehorrors>

EUROZPRÁVY.CZ. *Osamělý vlk jako nová tvář terorismu? Zavádějící a zjednodušené tvrzení*. In: EuroZpravy.cz [online]. © 2017, 2. 4. 2017 16:35 PM [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/evropa/186131-osamely-vlk-jako-nova-tvar-terorismu-zavadejici-a-zjednodusene-tvrzeni>

FILIPEC, Ondřej. *Fenomén terorismus: česká perspektiva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5040-7.

GJURIČOVÁ, Jitka, KUČERA, Václav, FEJFAR, Jiří, KONÍČEK, Tomáš, PODIVÍNSKÁ, Irena, RAKUŠAN, Vít a VAŘEKA Jindřich. *Jak vytvořit bezpečné město (obec)*. Příbram, 2017. ISBN 978-80-906718-9-8

GOUVERNEMENT FR. *Réagir en cas d'attaque terroriste*. In: *gouvernement.fr* [online]. ©2018 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <http://www.gouvernement.fr/reagir-attaque-terroriste>

HÁKOVÁ, Nikola. *Politika boje proti terorismu v ČR po roce 2001: (ne)liberální opatření v rámci ochrany tzv. měkkých cílů*. Plzeň, 2018. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Mgr. Ľubomír Lupták, Ph.D.

HOFFMAN, Bruce. *Inside terrorism*. Rev. and expanded ed. New York: Columbia University Press, 2006. ISBN 0-231-12698-0.

Integrovaný záchranný systém - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha: © 2021, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/integrovaný-zachranný-system.aspx>

JELÍNEK, Jiří. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-256-1.

MANAGEMENT MANIA: Ishikawův diagram [online]. Creative Commons BY-NC ©2015 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/ishikawuv-diagram>

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.

MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce ochrany měkkých cílů 2017-2020* [online]. Praha: ©2017 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mv/strategie/koncepce-ochrany-mekkych-cilu-pro-roky-2017-2020>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Metodika základy ochrany měkkých cílů* [online]. Praha: ©2019 Ministerstvo Vnitra České republiky [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/ochrana-mekkych-cilu.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČR A GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HZS ČR. *STČ 14/IZS. Katalogový soubor-Typová činnost složek IZS při společném zásahu: Amok-útok aktivního střelce.* Praha: © 2013, [cit. 2022-01-21]. Dostupné z:

<https://storage.pozary.cz/article/5/b/5bf065624a7b7/stc-14-izs-amok.wups4p2ahm.pdf>

MINISTERSTVO VNITRA ČR A GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HZS ČR. *Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu, Třídění velkého počtu raněných metodou START.* Praha: © 2017, [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/s-5-s-s-ml11-r-hromadna-nestesti-trideni-ranenych-pdf>

Muž zastřelil v ostravské nemocnici šest pacientů, pak sám sebe. Ceskenoviny.cz [online]. Ostrava: © 2019, 10.12.2019 [cit. 2022-01-27].

Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/strelec-z-nemocnice-je-po-smrti-mrtvychje-sest-zraneni-tri/1830749>

NAVRÁTIL, Stanislav a Jan MATTIOLI. *Problémové chování dětí a mládeže: [jak mu předcházet, jak ho eliminovat].* Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3672-3.

NBC NEWS. *Las Vegas Shooter Stephen Paddock Had Recent Large Gambling Transactions* [online]. Washington DC [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/storyline/las-vegas-shooting/stephen-paddock-lasvegas-shooting-suspect-identified-n806471>

NBSIA. *Active Shooter Response.* In: nbsia.org [online]. © 2019 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.nbsia.org/safety-posters>

NEVRKLA, Jakub. *Měkké cíle, identifikace, ohroženost a jejich ochrana* [online]. Soft Targets Protection Institut Praha: 2019 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://stpi.cz/wp-content/uploads/2019/12/Mekke-cile-kniha-v2.pdf>

PANTUCCI, Raffaello. *We Love Death as You Love Life: britains suburban terrorists.* London: Hurst & Company, 2015. ISBN 9781849041652.

Paříží otrásl teror, kolem 120 mrtvých. Policie zneškodnila útočníky. Idnes.cz [online]. Zlín: © 2015, 13.11.2015 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/teroristke-utoky-v-parizi.A151113_222750_zahranicni_fka

PČR KŘ POLICIE HL.M. PRAHY. *Utíkej, schovej se, bojuj!* In: Bezpečnost. Praha.eu [online]. © 2018 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://bezpecnost.praha.eu/clanky/preventivni-projekty>

PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.

SKOUPÝ, Tomáš. *Odsuzuji vás k trestu smrti přejetím. Před 45 lety Olga Hepnarová zabila autem osm lidí*. Novinky.cz [online]. Praha: © 2018, 10.7.2018 [cit. 2022-01-27].

Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/odsuzuji-vas-k-trestu-smrtiprejetim-pred-45-lety-olga-hepnarova-zabila-autem-osm-lidi-188377>

SMETÁK, Adam. *Masakr na Columbine High School aneb den, kdy dvojice mladíků obrátila zbraně proti vlastním spolužákům*. Refresher.cz [online]. Praha: © 2016 REFRESHER.cz, 16. leden 2016 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z:

<https://refresher.cz/30791-Masakr-na-Columbine-High-School-anebden-kdy-dvojice-mladiku-obratila-zbrane-proti-vlastnim-spoluzakum>

SMOLÍK, Josef a Tomáš ŠMÍD. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010. ISBN 978-80-210-5288-8.

SPAAIJ, Ramón. *The Enigma of Lone Wolf Terrorism: An Assessment. Studies in Conflict & Terrorism* [online]. © 2010, vol. 33 [cit. 2022-01-21]. ISSN: 1057-610X. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2010.501426>

Střelec zabil v hospodě v Uherském Brodě osm lidí, mrtvý je také on. Idnes.cz [online]. Zlín: © 2015, 24.2.2015 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/strelba-v-hospode-v-uherskembrode.A150224_135231_zlin-zpravy_ras

ŠÍN, Robin. *Medicína katastrof*. Praha: Galén, [2017]. ISBN 978-80-7492-295-4.

THE GUARDIAN. *Run, hide, tell: police relase advice on how to survive terror attack – video*. In: The Guardian [online]. © 2018 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/video/2017/jul/10/runhide-tell-police-release-advice-on-how-to-survive-terror-attack-video>

The terror in New Zealand is borne of the same far right ideology taking hold in Europe. Www.newstatesman.com [online]. London: © 2019, 15.3.2019 [cit. 2022-01-27].

Dostupné z: <https://www.newstatesman.com/world/2019/03/terror-new-zealand-bornesame-far-right-ideology-taking-hold-europe>

U.S. DEPARTMENT OF HOMELAND SECURITY. *Active Shooter – Pocket Card*. Washington D.C.: © 2018, [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.dhs.gov/xlibrary/assets/active_shooter_pocket_card.pdf

U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE, FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATIONS. *Active Shooter Incidents 20-Year Review, 2000-2019*. Washington D.C.: © 2021, [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/file-repository/active-shooter-incidents-20-year-review-2000-2019-060121.pdf/view>

VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

VILÁŠEK, Josef a Jan FUS. *Krizové řízení v ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2170-8.

VILČEK, Ivan. *Vyvražděná rodina nebyla převážně romská ani konfliktní*. Novinky.cz [online]. Bratislava: © 2010, 2.9.2010 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/vyvrazdena-rodina-nebylaprevazne-romska-ani-konfliktni-56484>

VOKUŠ, Jiří. *Policie České republiky: Police of the Czech Republic : pomáhat a chránit*. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. ISBN 978-80-254-6098-6.

ZÁHORSKÁ, Jindřiška. *Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-236-2.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
MU	Mimořádná událost
NVS	Nástražný výbušný systém
STČ	Soubor typových činností
USA	Spojené státy americké

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Schéma metody START.....	33
Obrázek 2 – Metodika koncepce ochrany měkkých cílů.....	35
Obrázek 3 – Bilance útoků aktivních střelců v USA.....	49
Obrázek 4 – Rub letáku vydaného Ministerstvem vnitřní bezpečnosti USA.....	50
Obrázek 5 – Líc letáku vydaného Ministerstvem vnitřní bezpečnosti USA.....	51
Obrázek 6 – Metodika dle Spolkového úřadu policie Švýcarska.....	53
Obrázek 7 – Informační leták vydaný francouzskou policií.....	54
Obrázek 8 – Grafické znázornění užití metody ETA na rizika útoku aktivního střelce.....	59
Obrázek 9 – Grafické znázornění užití metody Ishikawa diagram na rizika útoku aktivního střelce.....	62

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Útoky aktivních střelců v USA 2000-2019	50
Graf 2 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 1.....	87
Graf 3 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 2.....	87
Graf 4 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 3.....	87
Graf 5 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 4.....	88
Graf 6 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 5.....	88
Graf 7 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 6.....	88
Graf 8 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 7.....	89
Graf 9 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 8.....	89
Graf 10 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 9.....	89
Graf 11 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 10.....	90
Graf 12 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 11.....	90
Graf 13 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 12.....	90
Graf 14 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 13.....	91
Graf 15 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 14.....	91
Graf 16 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 15.....	91
Graf 17 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 16.....	92
Graf 18 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 17.....	92
Graf 19 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 18.....	92

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

Příloha P II: Grafické zpracování dotazníkového šetření

Příloha P III: Informační leták

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Juraj Pipiš a jsem studentem fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, oboru ochrana obyvatelstva.

Chtěl bych Vás požádat o zodpovězení několika otázek k tématu aktivního střelce. Vyplněním tohoto krátkého dotazníku napomůžete získání dostatečného vzorku informací, na základě kterých bude následně vytvořena metodická příručka pro chování občanů při útoku aktivního střelce. I vy se tak můžete stát součástí týmu, který si klade za cíl zvýšit povědomí občanů a třeba tím i zachránit životy. Vaše účast na tomto výzkumu je anonymní a zcela dobrovolná. Vzhledem k závažnosti tématu a potřebě získání reálného obrazu o informovanosti osob Vás žádám o co nejpřesnější a pravdivé odpovědi.

Děkuji za Vaši ochotu zapojit se a pomoci nám všem.

1. Pohlaví

Muž

Žena

Neuvádím

2. Věk

15-20 let

41-50 let

21-30 let

51-60 let

31-40 let

61 a více let

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

Základní

Vyšší odborné

Střední odborné

Vysokoškolské

Středoškolské s maturitou

4. Zaměstnání

☐ Student	☐ Státní a veřejná správa
☐ Průmysl a výroba	☐ Zemědělství
☐ Zdravotnictví	☐ Bezpečnostní složky
☐ Školství	☐ Administrativa
☐ Osoba samostatně výdělečně činná	☐ Mateřská/rodičovská dovolená
☐ Bez zaměstnání	☐ Jiné _____

5. Považujete za bezpečné prostředí, ve kterém žijete?

☐ Určitě ano	☐ Určitě ne
☐ Spíše ano	☐ Spíše ne
☐ Nikdy jsem o tom nepřemýšlel	

6. Znáte pojem „aktivní střelec“?

☐ Ano	☐ Spíše ano
☐ Ne	☐ Spíš ne

7. Pokud tento pojem alespoň zčásti znáte, kde jste se s ním setkal?

☐ V rodině	☐ Ve škole
☐ V zaměstnání	☐ Mezi přáteli
☐ V televizním/rozhlasovém vysílání	☐ Internet
☐ Tištěná média	☐ Jinde: _____

8. Zjišťoval/a jste si dostupné informace o problematice útoků aktivního střelce?

☐ Ano, je to důležité pro moji ochranu	☐ Ano trochu, ale nijak podrobně
☐ Z vlastní iniciativy ne, jen co bylo v médiích	
☐ Ne, nezajímá mě to	

9. Hrozí podle Vás riziko útoku aktivního střelce v České republice?

☐ Ano	☐ Ano, ale jen na „rizikových“ místech
☐ Ne	☐ Nepřemýšlel/a jsem o tom

10. Jestliže jste na předchozí otázku odpověděl/a, že pouze na „rizikových“ místech, jaká to podle Vás jsou?

☐ Velká města (krajská města, Praha)	☐ Všechna města
☐ Města i vesnice	☐ Mimo obce

11. Z následující nabídky vyberte jednu nebo více možností, kde podle Vás nejvíce hrozí riziko útoku aktivního střelce?

- Školská zařízení Obchodní centra
- Sportovní areály, stadiony (sportovní i kulturní akce)
- Volná prostranství (náměstí, parky,...)
- Církevní stavby Kulturní zařízení (Kina, divadla, bary)
- Hromadné dopravní prostředky Jiná místa: _____

12. Dokázal/a byste vyhodnotit, že se jedná o nebezpečnou osobu/aktivního střelce?

- Samozřejmě, dost se o téma zajímám Spíše ano, všímám si lidí
- Nevím jistě, jak by se mohl projevovat Spíše ne, každý jsme odlišní
- Určitě ne, nevšímám si ostatních

13. Z níže uvedených variant se pokuste vybrat způsob chování, který byste preferoval/a v situaci, kdy budete potenciální obětí aktivního střelce.

- Pravděpodobně bych nedokázal/a reagovat
- Hledal/a bych vhodné místo k ukrytí
- Zkusil/a bych utéct
- Pokud by nebylo zbylí, bojoval/a bych
- Za všech okolností bych se pokusil/a útočnicka přemoc
- Nevím, jak bych se zachoval/a

14. V případě, že by byl dostupný návod, jak se v daném případě zachovat, myslíte, že by Vám to pomohlo přežít?

- Zcela jistě ano, návodem bych se řídil/a
- Spíše ano, pokusil/a bych se jím řídit
- Ne, strach by mě ovládl

15. Pokud byste si chtěl/a opatřit informace o problematice aktivního střelce a vhodném chování při jeho útoku, kde byste je hledal/a?

- V tištěných médiích
- V elektronických médiích
- Přímo na Policii České republiky
- V okruhu přátel nebo rodiny
- Jinde: _____

16. Máte důvěru v Policii České republiky, že by Vás dokázala ochránit v případě útoku aktivního střelce?

- Určitě ano Spíše ano
 Určitě ne Spíše ne
 Nikdy jsem o tom nepřemýšlel/a

17. Která z nabízených variant by podle Vás přispěla ke snížení rizika výskytu útoků aktivního střelce?

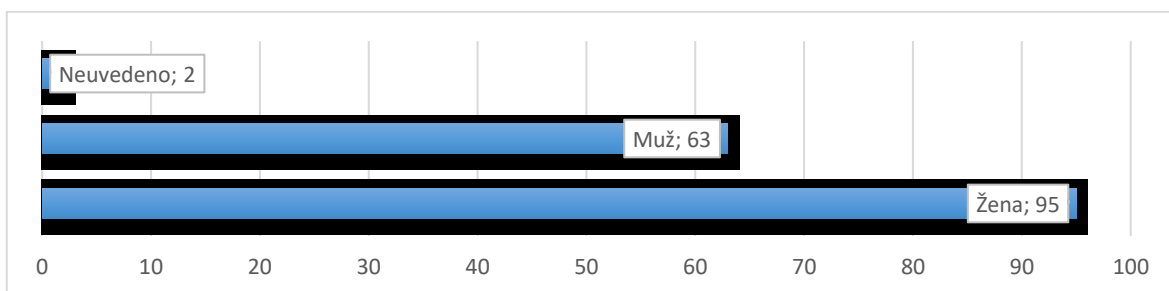
- Přísnější podmínky pro získání zbrojního průkazu a možnosti legálně držet zbraň
 Snazší dostupnost zbraní a tím lepší možnost obrany před útočníkem
 Možnost namátkových zdravotních kontrol držitelů zbrojních průkazů
 Povinnost žadatelů o zbrojní průkaz podstupovat psychologické vyšetření

18. Jste držitelem zbrojního průkazu a vlastníte zbraň?

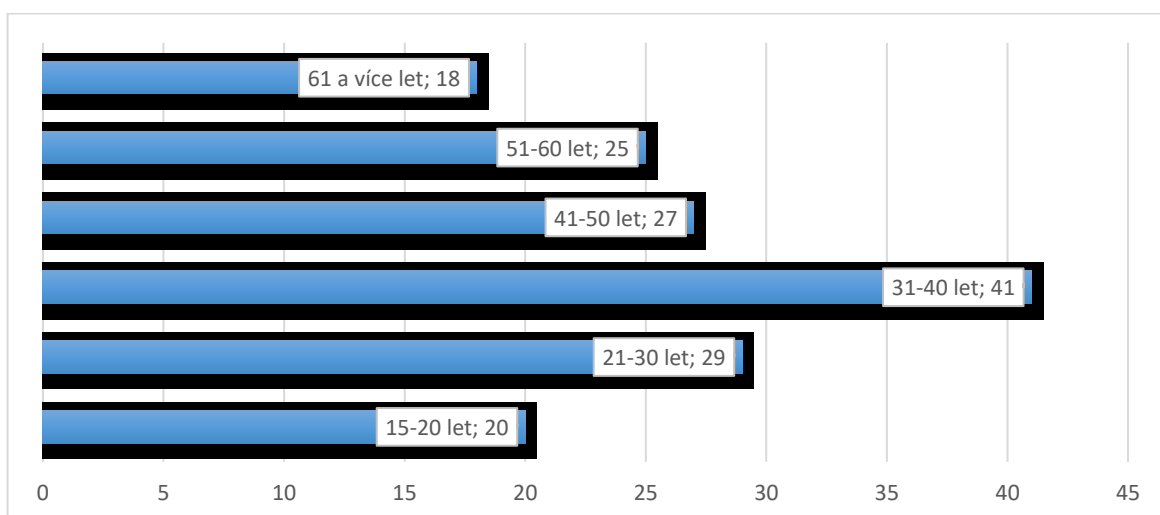
- Ano jsem a nejméně jednu zbraň vlastním
 Jsem pouze držitelem oprávnění, ale zbraň nemám
 Nejsem držitelem zbrojního průkazu, ale chtěl/a bych ho získat
 Zbrojní průkaz nemám, ani neuvažuji, že bych jej získal/a

Děkuji Vám za Vaše odpovědi i Váš čas.

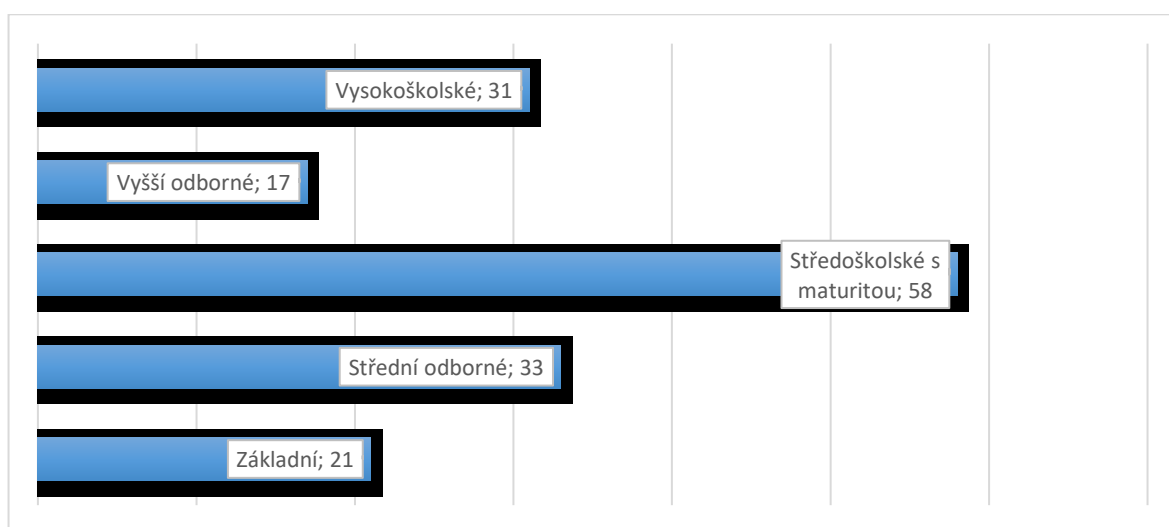
PŘÍLOHA P II: GRAFICKÉ ZPRACOVÁNÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

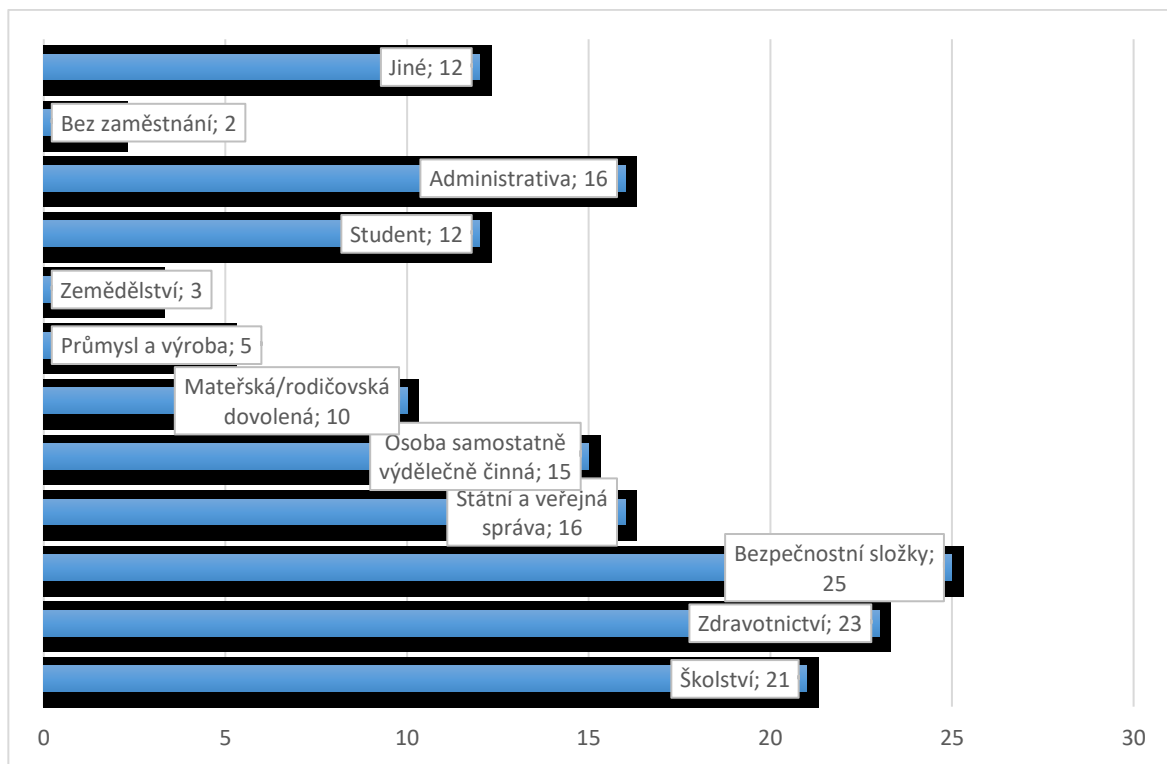
Graf 2 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 1 (zpracování vlastní)

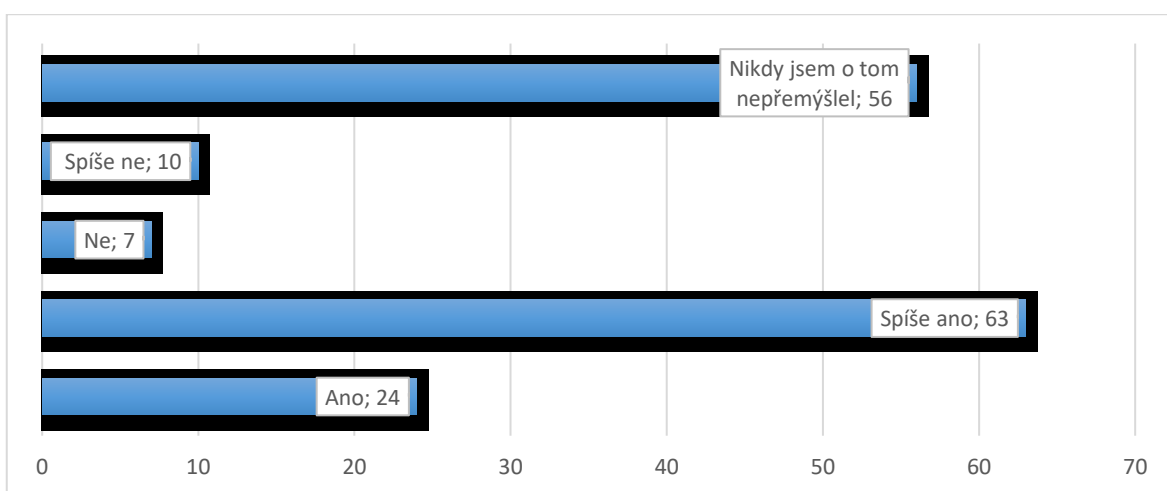
Graf 3 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 2 (zpracování vlastní)

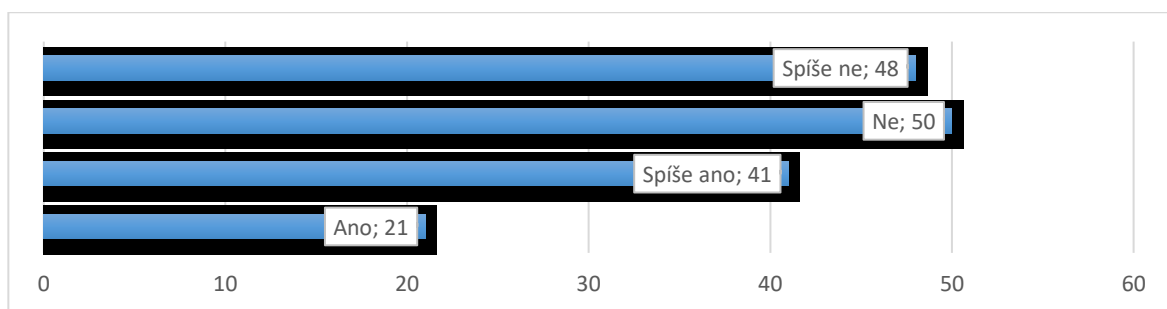
Graf 4 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 3 (zpracování vlastní)

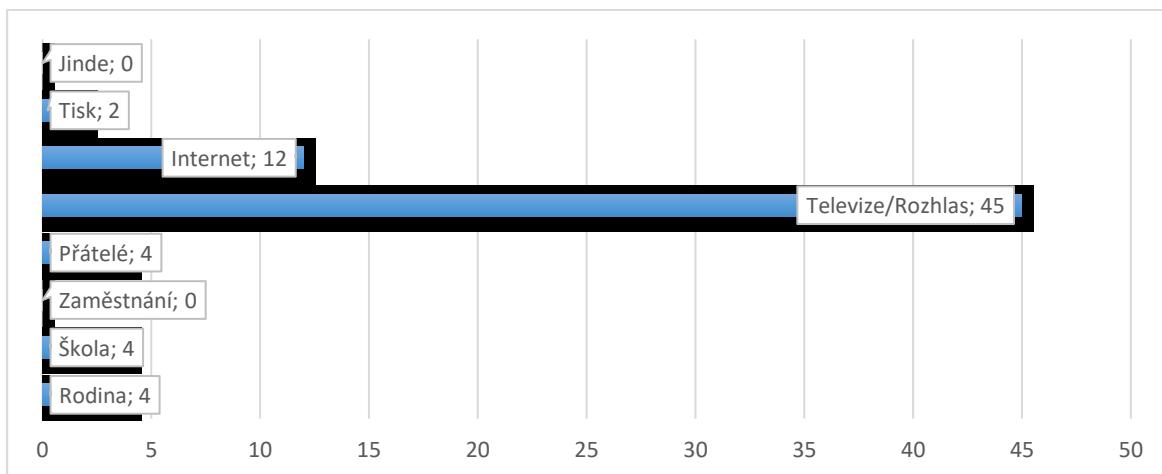
Graf 5 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 4 (zpracování vlastní)

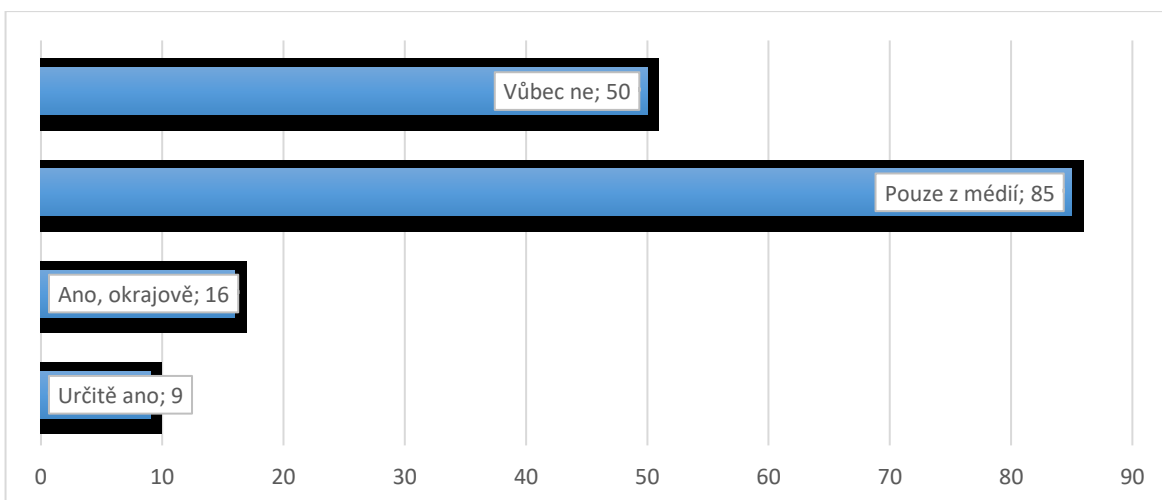
Graf 6 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 5 (zpracování vlastní)

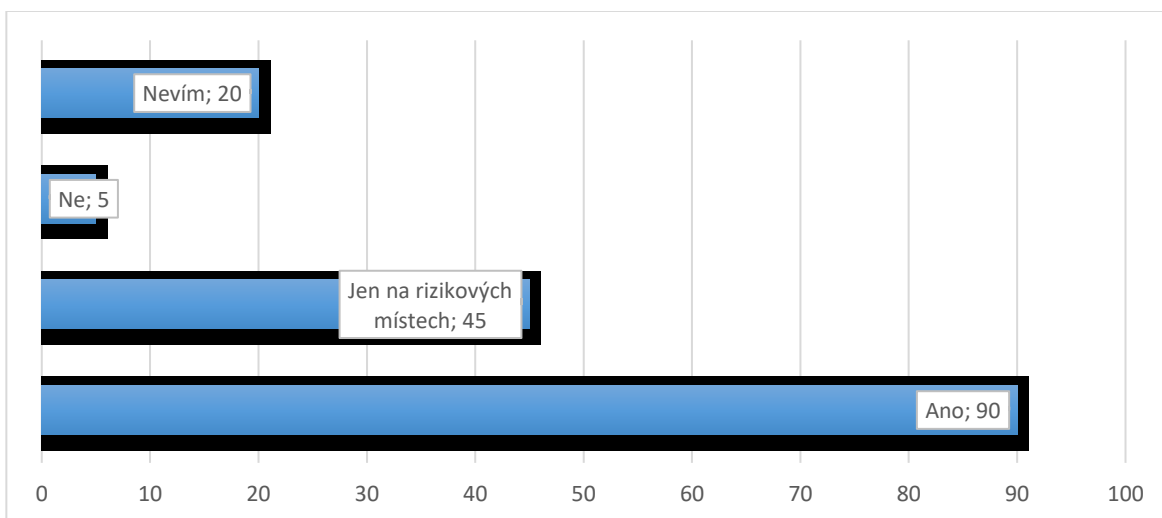
Graf 7 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 6 (zpracování vlastní)

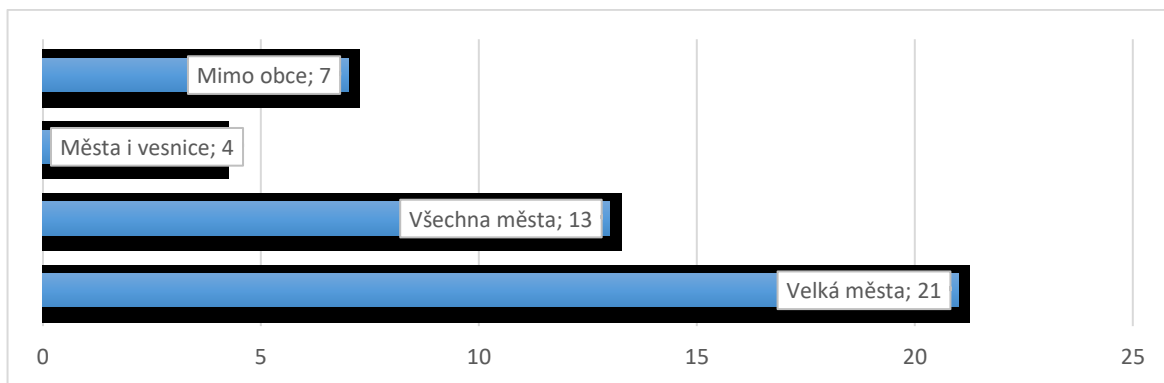
Graf 8 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 7 (zpracování vlastní)

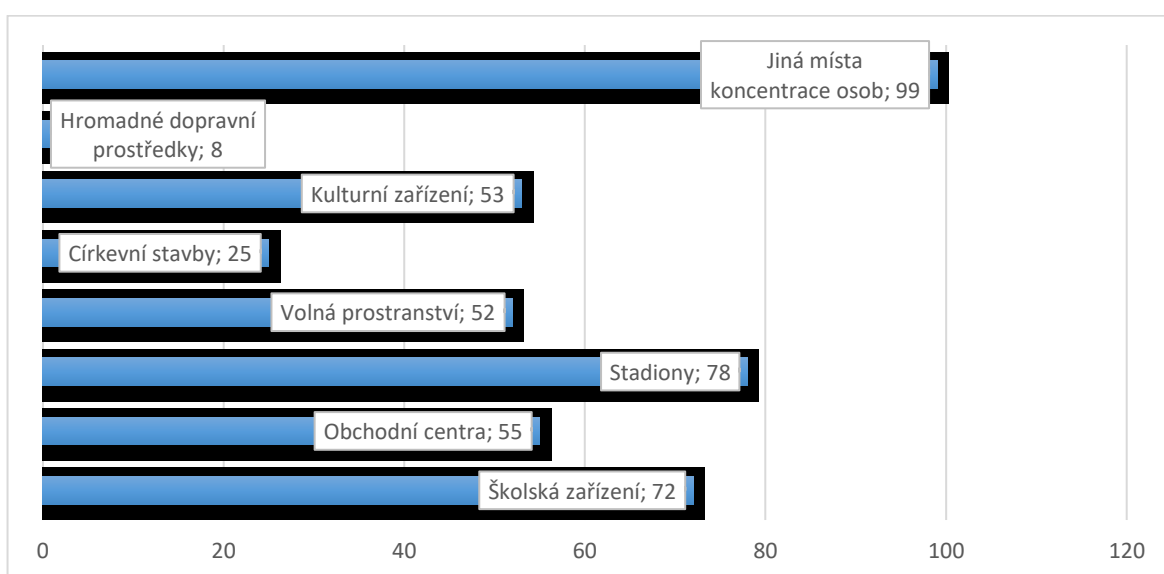
Graf 9 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 8 (zpracování vlastní)

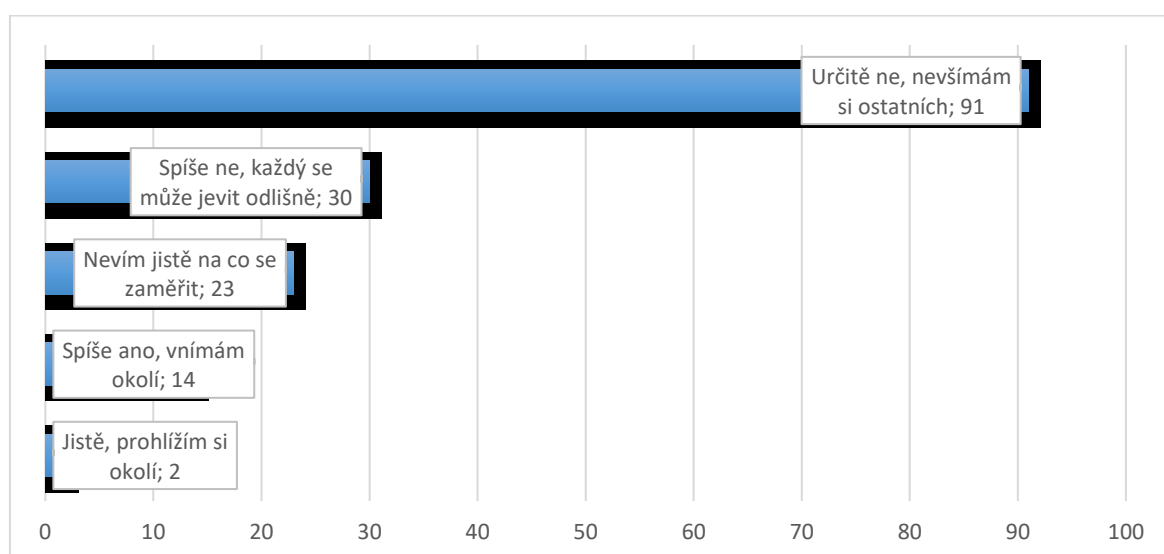
Graf 10 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 9 (zpracování vlastní)

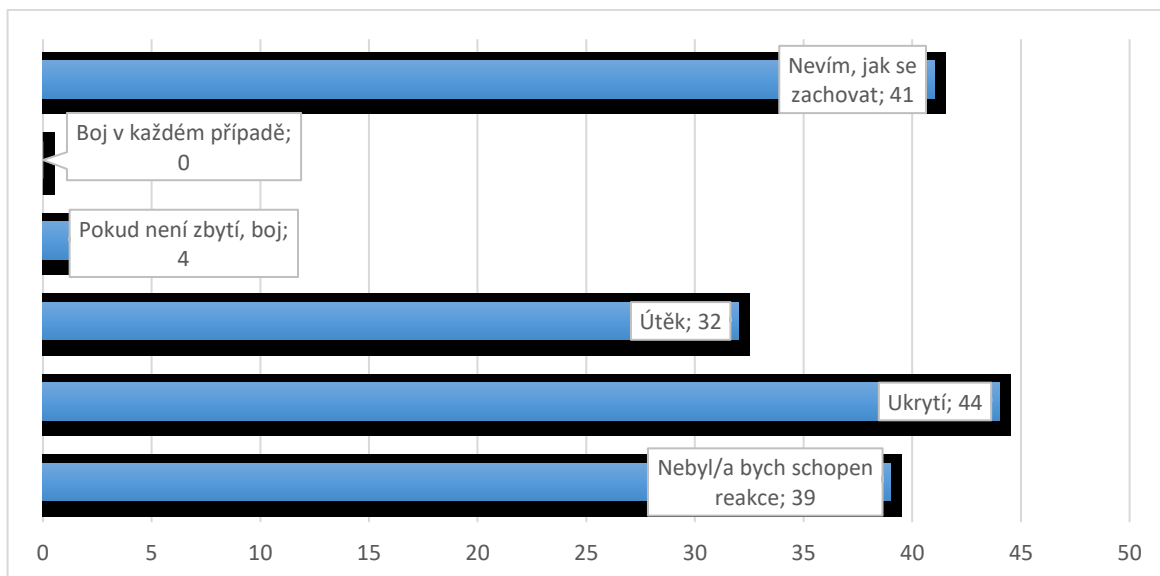
Graf 11 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 10 (zpracování vlastní)

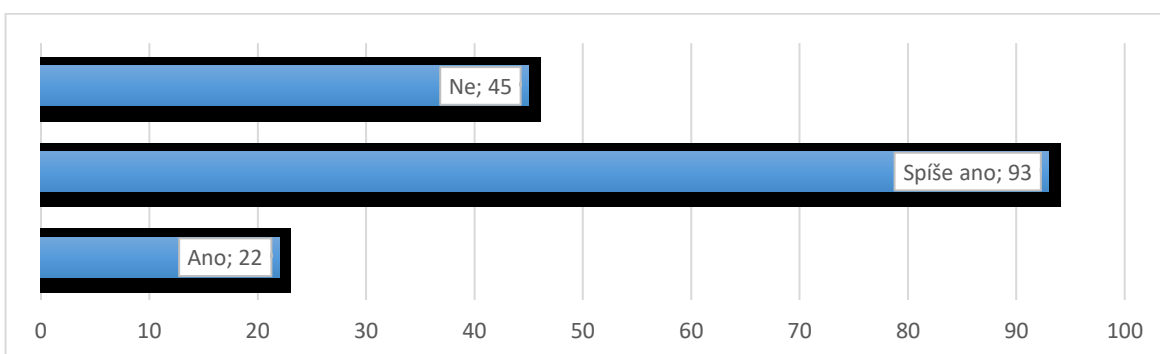
Graf 12 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 11 (zpracování vlastní)

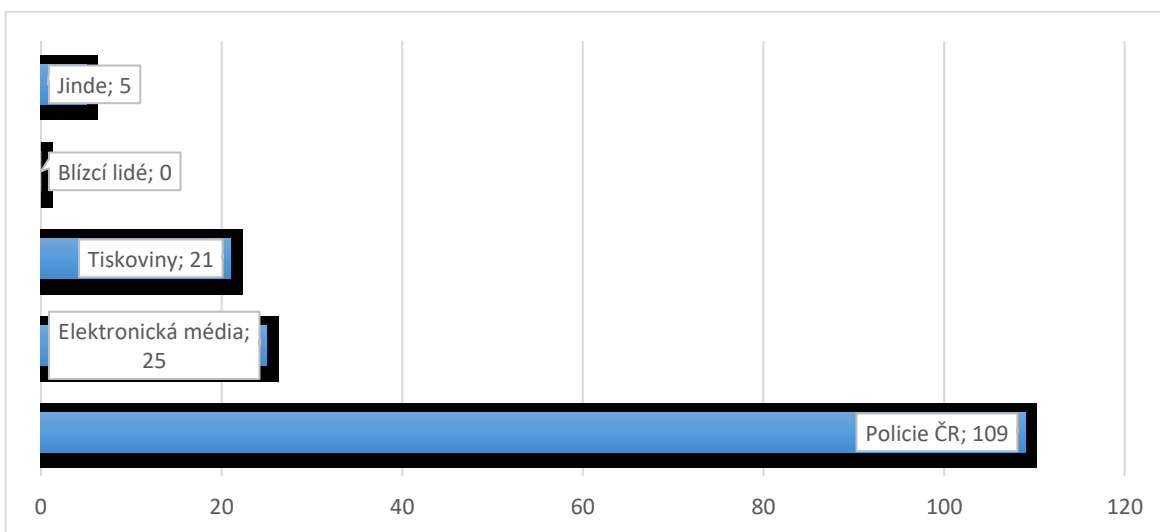
Graf 13 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 12 (zpracování vlastní)

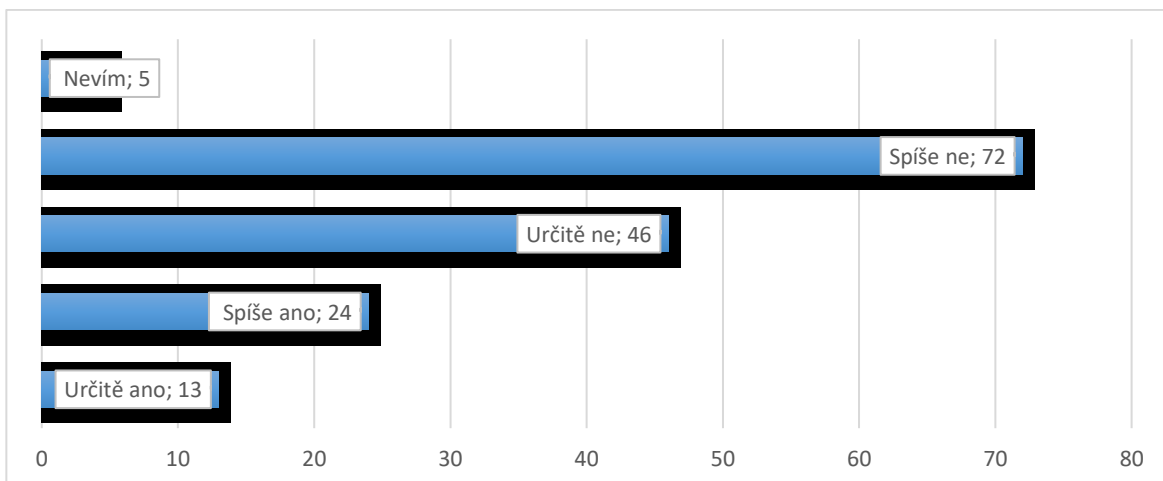
Graf 14 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 13 (zpracování vlastní)

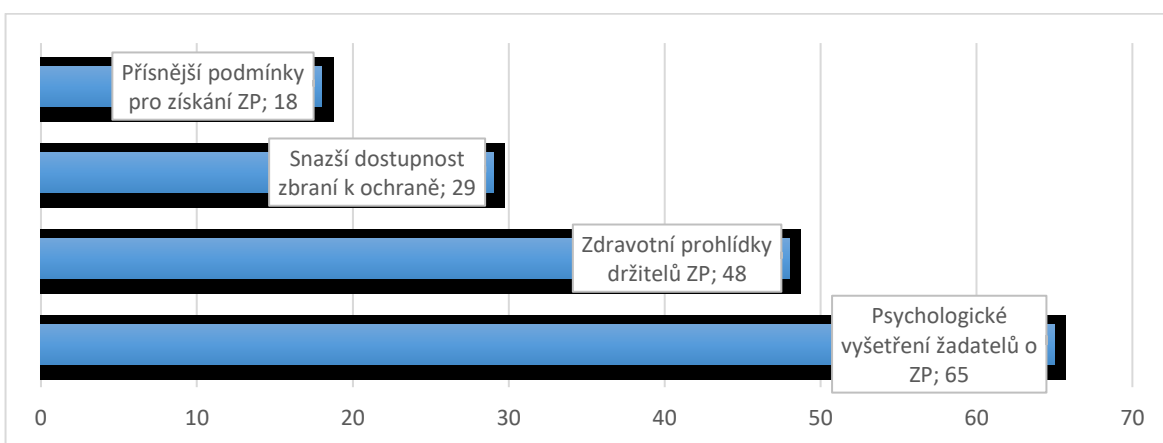
Graf 15 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 14 (zpracování vlastní)

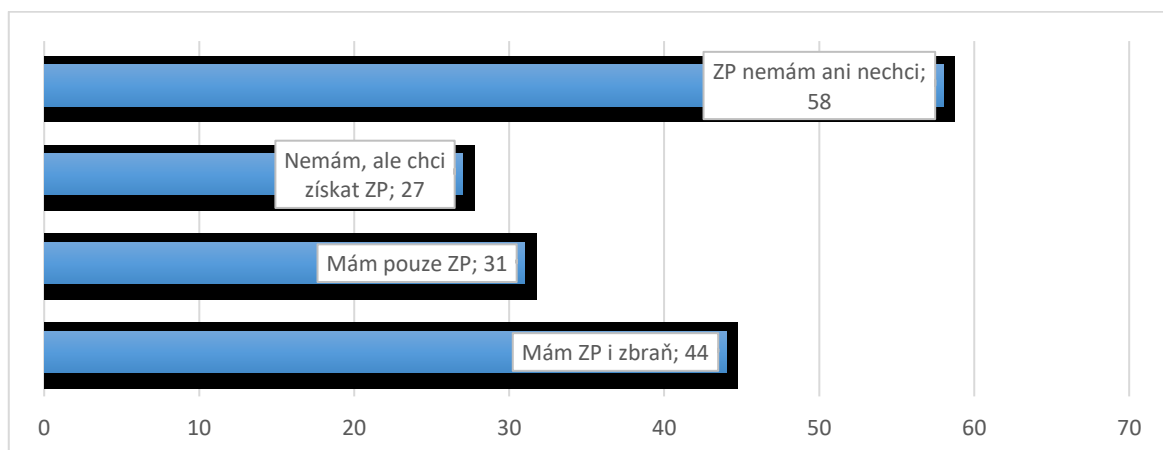
Graf 16 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 15 (zpracování vlastní)

Graf 17 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 16 (zpracování vlastní)

Graf 18 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 17 (zpracování vlastní)

Graf 19 – Vyhodnocení dotazníku – otázka č. 18 (zpracování vlastní)

PŘÍLOHA P III: INFORMAČNÍ LETÁK

AKTIVNÍ STŘELEC

jak reagovat při útoku

UTEČ **SKRYJ SE** **BOJUJ**

VOLEJ 158 NEBO 112 JEN, KDYŽ JSI V BEZPEČÍ

UTEČ

MĚJ PLÁN ÚTĚKU

UTEČ Z MÍSTA

MĚJ VOLNÉ RUCE

POKUD MŮŽEŠ POMOZ

VÁŽNĚ ZRANĚNÉ NECHEJ

SKRYJ SE

BUĎ MIMO DOHLED

ZABARIKÁDUJ VSTUP

MĚJ MOŽNOST POHYBU

ZTLUM TELEFON

BUĎ TIŠE

BOJUJ

JEDNEJ RAZANTNĚ

ODZBROJ ÚTOČNÍKA

HÁZEJ PŘEDMĚTY

KŘIČ O POMOC

BOJ JE POSLEDNÍ MOŽNOST, ALE
BUĎ PŘIPRAVEN

VOLEJ

VOLEJ JEN Z BEZPEČÍ

SDĚL INFORMACE

PO PŘÍJEZDU POLICIE ČR

NÁSLEDUJ POKYŇŮ

ODLOŽ PŘEDMĚTY

UKAŽ RUCE

bezpečnostní pokyny

AKTIVNÍ STŘELEC

jak reagovat při útoku

UTEČ

SKRYJ SE

BOJUJ

VOLEJ 158 NEBO 112 JEN, KDYŽ JSI V BEZPEČÍ

UTEČ

- Snaž se zorientovat v situaci. Urči odkud je slyšet střelba.
- Vyhodnoť nejlepší únikovou trasu, buď co nejdál od útočníka.
- Dej se na útěk, ale sleduj, co se děje kolem.
- Cokoliv neseš, může při útěku překážet, zbytečnosti s sebou neber.
- Pokud potkáš jiné ohrožené osoby, varuj je a ukaž jim cestu od nebezpečí.
- Vážně zraněnými a odmítajícími pomoc se nezdržuj. Zachraň především sebe.

SKRYJ SE

- V úkrytu si najdi místo co nejdále ode dveří a oken. Schovej se za nějakou překážku.
- Pokud to jde, vstup do úkrytu uzavři a uzamkni. Všim, co lze použít, zabarikáduj vstup.
- Ukryj se v místě, kde máš možnost pohybu. Zatáhni rolety, zhasni, ať to útočnickovi ztížíš.
- Veškerou elektroniku ztlum, aby tě neprozradily její případné zvuky.
- V úkrytu se chovej tiše, nikomu neotvírej. Ani známým hlasům, může to být past.
- Je možné, že tě útočník odhalí. Připrav se na obranu, přichystej si cokoliv ke své obraně.

BOJUJ

- Jestliže tě útočník odhalí, využij situace a zaskoč ho svým útokem.
- Pokud jsi dostatečně blízko, pokus se mu sebrat zbraň. Je-li vás v úkrytu více, spolupracujte.
- Cokoliv najdeš v úkrytu, můžeš použít jako zbraň při své obraně, respektive protiútok.
- Házej na útočníka všemi dostupnými předměty, které se v úkrytu nachází.
- Jsi-li tváří v tvář útočnickovi, hlasitě křič, volej o pomoc.
- Měj na paměti, že boj je až poslední možnost, ale už při útěku nebo v úkrytu s tím počítej.

VOLEJ

- Útok oznam na tísňovou linku 158 nebo 112.
- Volej jen, pokud jsi v bezpečí.
- Operátorovi sděl vše, co víš o útoku i místě.

PO PŘÍJEZDU POLICIE ČR

- Jakmile se dostaví hlídka Policie ČR nebo kdokoliv z IZS, dbej jejich pokynů.
- Vidíš-li hlídku přijíždět, odlož veškeré předměty na zem, zvedni ruce a roztáhni prsty. Hlídka neví, jak střelec vypadá. Zabrániš tak možnému omylu s fatálními následky.